

POPOUTNIK

PEDAGOŠKI LIST

3

LII

Jožko Med. 17

1930/31

Vsebina.

I. 1. M. Senkovič: Glavni cilji nove pedagogike in sredstva v njih dosego. (Konec.) — 2. Lojze Zupane: Odnosi učitelja do preprostega ljudstva. — 3. Leo Pibrovec: Mrtvilo med delovnim poukom. — 4. Albert Žerjav: Eno uro spisja.

II. 1. A. Novak: Deška ročna dela v osnovni šoli. — 2. Franjo Čiček: Kup peska in ilovice pri šoli. — 3. M. S.: Ročno delo kot učni princip. (Konec.)

III. 1. O kazni. — 2. Proč z izpričevali. — 3. O šolstvu v Egiptu. — 4. Popisnice učencev in uradna tajnost. — 5. Reforma osnovne šole na Češkoslovaškem.

IV. 1. Dr. Vladimir Spasić: Uvod u novu školu i savremenu nastavu. — 2. W. J. Ruttmann: Handbuch der pädagogischen Psychologie. — 3. Othmar Spann: Gesellschaftslehre. — 4. Ludwig Heyde: Abriß der Sozialpolitik. — 5. Georg Ried: Die Stellung von Reich, Staat und Gemeinde zur Pflichtschule. — 6. Katoliški katekizem.

„POPOTNIK“ izhaja v zvezkih 15. dne vsakega meseca in stane na leto 50 Din, polletno 25 Din, četrletno 1250 Din; posamezni zvezki stanejo 5 Din.

Naročnino in reklamacije sprejema upravništvo listov UJU, poverjenišтво Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: Matija Senkovič, obl. šolski nadzornik v pokoju, Maribor, Krekova ul. 16/II.

Glavni in odgovorni urednik Josip Kobač. Izdajatelj Udruženje jugoslovenskega učiteljstva (UJU), odgovoren A. Skulj. Tiska Učiteljska tiskarna (predstavnik Franc Štrukelj). Vsi v Ljubljani.

Popotnik

Pedagoški list

Letnik LII.

November 1930.

Štev. 3.

M. Senkovič:

Glavni cilji nove pedagogike in sredstva v njih dosego.

(Konec.)

VI.

In sedaj naj mi bo še dovoljeno, da v kratkih potezah očrtam in razčrtnem pred Vami zaokroženo sliko o bistvu nove šole s kritičnimi pripombami in sicer v luči kakor jo gleda momi njeni zmerni zaslopniki, ki računamo vselej z dejanskimi razmerami.

Nova šola mora biti kulturna šola, t. j. šola, ki pomaga ustvarjati poglobljeno kulturo. Primera s prejšnjimi kulturnimi dobami kaže sicer ogromen napredek evropske civilizacije, pa tudi napredujočo brezdušnost kulture. Naša doba je izgubila zvezo z absolutnimi, večnostnimi vrednotami in to zvezo je treba zopet vzpostaviti. Šola ne more te ogromne naloge rešiti sama, ali ona lahko pri tem bistveno sodeluje. Tu pa je treba jasno in razločno povedati: Kaka šola je čisto lahko delovna šola, pa vendar glede na pravkar omenjeni visoki cilj lahko odreče, ako ji ne dostaje pravega duha, t. j. duha, ki je usmerjen tudi v notranjost človeka. Ako bi naj šola delovala v tem smislu, tedaj si mora prizadevati, da uresniči najvišje življenjske vrednote, v prvi vrsti osebnostne, čustvene in нравstvene vrednote. (Rude, Das Wesensbild der Neuen Schule.)

Dalje smatrajo danes voditelji našega naroda kot svojo najvažnejšo nalogo, da strnejo vse njegove plasti in poklicne kroge v eno samo narodno in državno skupnost in da ustvarijo trdno zvezo ali enoto vseh članov jugoslovanskega naroda, da se s tem omogoči vsestranska okrepitev narodnih sil in splošni kulturni napredek na vseh področjih. Pri realizaciji te vzvišene in nas vse tako osrečujoče naloge mora tudi naša narodna šola sodelovati z vsemi svojimi silami. To pa lahko stori kot skupnostna šola, t. j. kot življenska enota ali zajednica učencev in učiteljev, kar je tudi njen najgloblji smisel. Časi, ko je morebiti kaka politična skupina hoteli izkoriščati šolo v svoje stankarske namene ter igrati vlogo varuštva nad učiteljstvom, so hvala Bogu za nami, sedaj mora biti šolska vzgoja usmerjena edinole v pravcu narodnega in državnega edinstva in naša depolitizirana narodna šola mora služiti edinole jugoslovanski državni misli, učiteljstvo pa je odgovorno le svoji vesti in svoji oblasti, t. j. zakonu.

Kot temeljna stebra nove šole prihajata v poštev delovna šola in skupnostna šola, prva bolj v svojem učnem, druga pretežno v svojem vzgojnem pomenu. Združitev delovnega in skupnostnega principa nam najlepše kaže delovna zajednica. Skupno zastavljanje problemov in njih razreševanje v skupnem delu, skupno razmišljanje, čustvovanje, ho-

tenje, udejstvovanje označuje delovno šolo kot skupnostno šolo. Sprostitev in razvoj produktivnih sil, samodelavnost v duševnem in ročnem delu označuje pravo bistvo delovne šole. Vendar ne moremo in ne smemo zahtevati od otroka vedno visoko napete aktivnosti in tudi ne kake nepretrgane doživljajske verige, pač pa zmožnost, da se preko zgolj receptivnega zadržanja vsak hip ali, kolikokrat je to potrebno, lahko povzpne do najbolj aktivne oblike pridobivanja. Odkrito in pošteno pa je treba priznati, da ima sponz tana aktivnost, čista, popolna samodelavnost učencev v osnovni šoli svoje naravne meje in ovire v nezadostni zrelosti učencev nasproti visokim zahtevam kulturnih dobrin, ki si jih naj otrok pridobiva v šoli. Zato se morata v učni praksi osnovne šole prosto in vezano učenje menjavati in se medsebojno podpirati.

Dalje je treba ugotoviti, da je zmotna, ako pedagoški ekspresionizem smatra, da je že vse, kar tvori polnovrednega človeka, nakopičeno v otroški naravi, da je treba to, kar v njej miruje, samo zbuditi, učitelj pa da stori najbolje, če stoji v ozadju in da čaka, kaj bo iz tega in kako se bo to razvijalo samo. To se pravi vendar močno precenjevati prirodna dejstva in silno podcenjevati vpliv izobrazbe. Z isto pravico bi lahko tudi izločili vpliv domače okolice ter prepustili majhnega otroka v njegovem razvoju popolnoma samemu sebi. Kajpada mirujejo v otroku razne zmožnosti in sile, ki naj bi se prosto razvijale, toda vselej v naravni odvisnosti od okolice, od prirode in kulture. In naloga učiteljeva je, da kaže otroku pot do prirode in kulture in da skrbi za to, da ta dragocena izobrazbena sredstva primerno nanj učinkujejo.

Krilatica »Ravnaj se po otroku« (»Vom Kinde aus«), ki toliko razburja duhove, je pretiravanje, ako se s tem hoče izraziti, da se naj izobrazbena vprašanja orientirajo samo po otroku, da naj bo vsa izobrazbena snov glede izbire in časa, ko se naj obravnava odvisna samo od nagnjenj otroka. Kajpada je treba vedno upoštevati resna nagnjenja ter interese učencev, ali od razpoloženj in nastrojenja, ki je lahko tudi patološko, ne sme biti odvisna pot izobrazbe. Mislim pa, da dobi omenjena krilatica takoj pravi smisel, če jo preobličimo tako: »Ravnaj se po duševni in telesni zrelosti otroka!«

Kar se tiče vprašanja ročnega dela v šoli, je treba poudariti, da je ročno delo sedaj sicer tudi samostojen predmet, vendar je še vedno v službi ostalega pouka. Ni nam torej neobhodno treba posebnih delavnic, dela se temveč z najpriprostejšim orodjem v razredu samem. Idejo za vsakokratno ročno delo, ki se ga naj lotijo učenci, mora dati ostali pouk, zlasti nazorni in domoznanski pouk, kakor sploh realije. Glavna stvar je vedno to, da otroci delajo le take stvari, ki podpirajo in pospešujejo pouk.

Z zahtevo po duševni samodelavnosti je zahteva po ročnem udejstvovanju v tesni zvezi. Na eni strani je ročno delo najboljši protiutež proti čisto duševnemu delu, na drugi strani pa nujno zahtevajo izvestna duševna dela zaradi večje jasnosti, poglobitve in kontrole sodelovanje roke na konkretni snovi. V splošnem pa se mora princip samodelavnosti zavarovati proti temu, da bi se šola na škodo duševnega dela »manualizirala«, zato zahteva ta princip ročno delo, ki mora biti tako preduhovljeno, da predstavlja obenem kos duševnega dela. Vsak proizvod ročnega dela mora imeti tako rekoč dušo, kazati mora namreč duha njegovega proizvajalca, njegov individualni značaj. Človeški delovni proizvodi so, kakor je človek sam. Oni nam kažejo marljivega, vztrajnega, vihravega, natančnega, pazljivega, malomarnega, preudarnega človeka in onega, ki hipoma in z genialnim pogledom zagrabi za stvar in presodi položaj. S psihološkega stališča pa

ne smemo ročnemu delu pripisovati prevelikega vpliva na človeka v moralnem oziru, ker bi sicer morale »ročne delavce« dičiti same dobre lastnosti in bi morali taki delavci s svojim moralnim življenjem vzbujati splošno pozornost.

Pritrditi pa moramo velikemu mislecu Tolstoju, ki sodi o ročnem delu takole: »Socialno vprašanje se ne bo moglo rešiti prej, dokler se ne bo ročno delo zopet cenilo in sicer ne samo v teoriji, nego tudi v praksi, dokler ne bo prav tako častno, skobljati les in kovati železo, kakor opravljati katerokoli onih del, ki jih s takim ponosom nazivamo duševno delo.«

Glede pridobivanja pozitivnega ali eksaktnega znanja v delovni šoli je treba pomniti, da bi bila usodna napaka, ako bi se podcenjevala vrednost dobro urejenega, prosto razpoložljivega znanja. Le da se pridobivanje tega znanja ne sme tako razbohotiti v precenjevanju snovi, da bi se ne moglo najprej doseči to, kar je prvo in najvažnejše: jačanje in množenje duševnih sil. Toda potreba, vzgajati učence za sposobne ljudi v poklicnem in javnem življenju, nam nalaga dolžnost, da jih dobro izurimo tudi v čitanju, pisanju in računanju. Glede na slabe izkušnje v nekaterih poizkusnih šolah v inozemstvu se je namreč v nekaterih krogih pojavila bojazen, da utegnejo uspehi nove šole na imenovanih področjih biti manjši. Napredek, ki nam ga delovna šola v obilni meri donša na drugih področjih, pa se ne sme odkupiti za ceno nazadovanja v znanju, ki je v poklicnem ali javnem življenju neobhodno potrebno, ne glede na to, da so višje duševne funkcije, kakor smo to že uvodoma poudarili, pri nadaljnjem izobrazbenem delu mogoče le na podlagi sigurnih elementov. S tem pa nikakor ne odrekamo kaki vzgojni učiteljski nadarjenosti pravice do tega, da si zastavlja v šoli čim višje cilje. Mi se le obračamo proti oni prenapetosti, ki izteza svojo roko vedno le po najvišjem, pa se niti najmanje ne vznemirja zaradi tega, če pri tem trpi škodo ono, kar je dosegljivo in neobhodno potrebno, samo zato, ker je pač navidezno preveč vsakdanje. Vprašanje glede pomena, oziroma redukcije učne snovi v delovni šoli in vprašanje glede izboljšanja delovnih metod sta dva različna problema. Kdor se bori za drugi problem, tudi prvega ne sme puščati v nemar.

Pri zastopnikih nove šole se opaža mnogokrat tudi precejšnje omalovaževanje učnega načrta, češ prosta učiteljska osebnost se ne sme vklepati v tak »prisilni jopič«. Tudi po našem mnenju učni načrt ne sme biti kak prisilni jopič, ki ne dopušča prostega gibanja, ampak mora biti le kažipot, pomočnik, stalen, zanesljiv in izveden spremljevalec in svetovalec učitelju na mnogokrat zverženih in trnjevih potih pouka. Popolnoma pa je izključeno, da bi bilo kdaj mogoče pomesti v Jugoslaviji z vsemi učnimi načrti in urniki in tako na stežaj odpreti vrata neomejeni samovoljnosti. Treba pa je, da je vsakemu učitelju jasno, kakšna je razlika med snovnim načrtom, izobrazbenim načrtom in delovnim načrtom.

Razumljivo pa nam je, zakaj se nekateri učitelji niso mogli nikdar prav navdušiti za učne načrte. Tega je kriv enciklopedizem v dosedanjih učnih načrtih, ki nam je bil in nam je še sedaj v največjo škodo zaradi tega, ker preobilica učnih snovi ovira prosto samostojno duševno delo v šoli.

Le pri strnjem pouku odpade običajni urnik, ki ga nadomešča učiteljev delovni načrt. V tem primeru, se učna snov obravnava po svoji naravni zvezi, da se prepreči predčasna sistematika, ki je imela za posledico suhoparen, za mladino v tej starosti neploden pouk. Šolski zvonec ne loči več mehanično započetega duševnega dela, prehod od enega delovnega področja do drugega se vrši le po stvarni in psihološki potrebi. Seveda je pri tem treba paziti na to, da učitelj in otroci ne postanejo žrtve svojega

posebnega nagnjenja za kak predmet in da se po drugi strani kaj potrebnega ali važnega ne zanemari. Zato si mora učitelj izdelati delovni in koncentracijski načrt, da ne razceplja svojih sil in da se ne izgubi ob zgolj priložnostnem pouku.

Tudi omalovaževanje učiteljevega vpraševanja je taka modna bolezen naše dobe. Res je, da virtuoznost zlasti tako zvanega razvojnega vpraševanja nima več nobene vrednosti, ker duši lastno mišljenje otroka vklepa v sponse in mu jemlje iniciativo. Ali vprašanja, ki jih zastavlja učitelj v namenu, da z njimi daje otrokom pobude za razmišljanje, za intenzivno napenjanje možganov, ter z njimi tuintam učencem pomaga čez kako mrtvo točko, so tudi v delovni šoli dopustna, prav tako kakor so tudi reprodukcijiska in preizkuševalna vprašanja v omejenem obsegu uporabna.

Upravičeno in potrebno pa je vpraševanje učencev, ki mu pripisujemo v delovni šoli prav posebno vrednost. Ali učitelj mora vedno ostati vodnik ter obdržati napredek in smoter učnega razgovora pred očmi. Drugače se tak pouk kaj lahko izprevrže v zabavo brez pravega načrta ali v brezpomembno žlobudranje. Tudi je važno pri tem, da se prepreči, da bi vodniki v razredu stopali preveč v ospredje, ker bi se s tem pospeševali le nadarjeni učenci, slabiči pa bi se zanemarjali.

Samo ob sebi je umevno, da se tu omenjena pretiravanja in zmote pojavljajo le v nekaterih krogih novodobnih pedagogov. Ali tu so, in zato je bilo potrebno, da smo si jih ogledali v pravi luči, da se ne spači slika o pravem bistvu nove šole.

Stari šoli se je očitalo — gotovo ne po krivici — da se je preveč odtujila, oziroma premalo približala življenju. Zato hoče nova šola biti tudi življenska šola, življensko torišče mladine, kos resničnega življenja, čeprav se zaveda, da bo ostala vedno šola in da bo njena glavna naloga vedno vzgoja in pouk.

Življenska šola zapopada tudi priložnostni pouk kot dopolnilo pouka po učnem načrtu in strnjeni pouk v prvih šolskih letih osnovne šole. Pripomniti pa moram, da na pr. samo »priložnostno računanje«, ki čestokrat jadra pod praporom delovnošolskega računskega pouka ali tudi strnjene pouka, nima zaželenega uspeha, pač pa samo diskreditira poštena stremjenja delovne šole in njenih zastopnikov. Treba je namreč isto skrb in paznjo, ki se je do sedaj posvečala sistematičnemu računanju na podlagi računic, posvečati tudi izbiri in razvrstitvi primernih izrezkov iz pouka in življenja. Reči pa moram tudi, da baš računice najbolj ovirajo učitelja in učence, da ne vidijo resničnih in dragocenih številk svoje lastne okolice in da jih ne izkoriščajo v računstvu. Nisem baš nasprotnik dobrih računic, toda včasih bi bilo bolje, če bi jih ne bilo. Tu bi moglo pomagati samo eno: Učitelj bi moral biti za nekaj časa prisiljen, zavreči bergle, ki jih je vaje, da bi potem z veseljem doživel, kako prijetna je vendar prosta hoja.

Del pouka v novi šoli ima značaj doživljajskega pouka. Doživljajske ure se menjavajo z urami napetega miselnega dela in z urami ročnega dela.

Nova šola naj bi zgrabila in izobraževala celega človeka. Zato zapopada tudi umetniško vzgojo, ki ji je smoter estetska izobrazba učencev. Izmed sredstev, ki so nam v tem oziru na razpolago, je najvažnejše risanje. Glavna naloga tega pouka je, da razvija čut za lepoto in zmožnost za estetsko uživanje. Prvi predpogoj in podlaga za to pa je izobrazba očesa. Roka prihaja šele v drugi vrsti v poštev. Njena izobrazba v risanju ni smoter sam na sebi, marveč le sredstvo kakor govor in pisanje.

Nova telesna vzgoja je danes v najlepšem razvoju. Stari telovadni pouk se je moral umakniti telesni vzgoji na podlagi prirodoznanški utemeljene zakonitosti. Umetniško in ritmično vežbanje telesa ter izraževalna gimnastika se goji danes z vso ljubeznijo. Odveč bi bilo, da govorimo tukaj še o kaki potrebi posebne reforme na tem področju, ker novi šolski zakon v § 42. izrecno predpisuje telesne vežbe po sokolskem sistemu.

Ena najvažnejših vodilnih idej noveevropskega šolskega pokreta je ideja prostosti, ki mora prevevati celokupno šolstvo: delo in življenje v šoli, razmerje med učenci in učiteljem, kakor tudi odnos šole do šolskega nadzorstva. Napačno pa bi bilo, če bi to prostost, oziroma samodelavnost v šoli istovetili s samovoljnostjo, z divjim, nerednim, neugnanim in neoviranim izživetjem, s poukom, ki bi bil docela odvisen le od dobre volje in razpoloženja učencev in od vsakokratne ugodnosti zunanjega in notranjega položaja; nasprotno, prosto duševno udejstvovanje v smislu pravega dela zahteva napeto notranjo disciplino in se uravnava samo brez zunanjega pritiska, ako je radostno zanimanje delovni motiv. Učitelj je vodja, vodilni član zajednice. Zajednički problem je tudi voditeljski problem, kajti vsaka zajednica mora imeti svojega vodnika. Voditelj se mora dvigati nad skupino, ki jo vodi; ako se tedaj v delovni zajednici tudi učenci uporabljajo kot vodniki, mora vendar vedno stati za njimi učitelj kot zrela osebnost, ki čuva, odvrta, izpodbuja in svari. Vodstvo pomeni vselej odgovornost. Brsteča osebnost, kakor je otrok, pa še ne more prevzeti odgovornosti v večjem življenjskem prostoru. Otroška delovna zajednica se mora zavedati svoje nedostatnosti in delovnošolska ideja ne sme otroka zavajati v samoljublje ali celo v domišljavost.

In sedaj še kratko opombo k vprašanju nove didaktike! Medtem ko je stara šola precenjevala metodo, nam preti sedaj nevarnost, da se prostost učiteljske osebnosti izprevrže v samovoljnost. V nekaterih krogih nočejo namreč nič več vedeti o kaki psihološki ali logični zakonitosti pouka in verujejo le še v razodetje lastnega genija. Res je, učitelju je treba dati mnogo svobode, zakaj delovna šola je šola svobode, a ne v smislu nebrzdavnosti, samovoljnosti in kaosa. Tudi v delovni šoli mora učitelj slediti normam, ki upoštevajo otroško dušo, delovno zajednico in posebnost učne snovi. Ni sicer treba za to nobene didaktične dogme in nobenih univerzalnih metodičnih sredstev za vse položaje pouka, pač pa je treba, da je prostost pri delu tudi v novi šoli vezana na notranjo zakonitost.

Dejali smo, da mora biti nova šola življenska zajednica učencev in učiteljev. K taki skupnosti pa spadajo tudi starši, ki jih je treba pridobiti za to, da kažejo potrebno zanimanje za šolsko delo v novem duhu in za šolsko življenje sploh, da se radi udeležujejo šolskih prireditev, da s svojim svetom in dejanjem prispevajo k povzdigi šole ter se vesele njenega napredka. Starši naj vedo in čutijo, da je šola poleg domačega ognjišča najlepše življensko torišče za njihove otroke, da so tu njihovi otroci deležni iste ljubezni kakor doma in da se tu polagajo temelji za njihovo življensko srečo kakor v rodni hiši. Tedaj bodo starši, kolikor jim to dopuščajo sposobnosti in čas, radi podpirali šolo.

In tudi šolsko nadzorstvo mora biti pravilno usmerjeno do nove šole. Poleg zakonito predpisane kontrole je pametna nega in razumno pospeševanje šolstva to, kar je šoli najbolj potrebno. Dovesti učiteljstvo do duhovne prostosti v metodičnem in pedagoškem oziru, bila bi važna naloga šolske nege. Pravičnost in odkritosrčnost, združena z milobo, to so temeljni stebri za solidno stavbo šolskega nadzorstva. Čut dolžnosti in vestno izpolnjevanje dolžnosti, ki je sicer našemu učiteljstvu tako rekoč v krvi, tako da

ga od tega ne morejo odvrniti še tako hude stiste, ki jih danes tudi v njegovih vrstah povzroča težka gospodarska depresija, to je prvo — ker naše zahteve ne smejo biti enostranske — ali potem smemo zahtevati tudi od nadzornika, da ostane mil in prijazen v obliki in resen v stvari.

Drugače pa raje molčim na tem mestu o naravnost kričečem nasprotju med materialnim položajem učiteljstva in današnjimi zahtevami do njegove izobrazbe in samoizobrazbe, do njegovega dela in njegove odgovornosti. Naše poverjenišтво si je pridobilo velike zasluge, da je na vseh merodajnih mestih zbudilo in pojačalo zavest o škodljivosti tega kriččega protislovja za naše narodno šolstvo. Upajmo, da uspeh ne izostane!

Šolski nadzornik mora imeti srce za učence in učitelje, usmerjen mora biti v duhu nove šole in kazati zanj zanimanje. Biti mora sodelavec pri gradnji nove šole in njen vneti pospeševatelj. In na vseh straneh naj bi vladalo polno zaupanje.

To bi bila v velikih obrisih slika nove ali delovne šole, kakor si jo predstavljamo mi.

In sedaj še glavno vprašanje: Kako se lahko delovni šoli praktično približamo?

Eno je jasno: Od danes do jutri je ne moremo doseči. In če bi tudi bili dani vsi zunanji pogoji, ljudi, t. j. učiteljev, ki bi jo edino mogli uresničiti. Še danes nimamo v zadostnem številu. Ali storiti je treba korake, ki nas bodo premaknili z mrtve točke, in sicer velike korake. In v kratkem času lahko dosežemo mnogo, ako imamo krepko voljo in če se ne ustrašimo zaprek.

Diplomat je umetnik, ki skuša doseči to, kar je mogoče. V časih prehoda, ko se stvari na novo urejajo, je prav tako treba upoštevati to diplomatsko umetnost ter paziti, da se ne prekorači neka nevidna meja. Kdor gre do te meje, ima največji uspeh, kdor pa jo prekorači, četudi le malo, pride ne samo ob uspeh, temveč škoduje svoji stvari v isti meri, kakor ji je hotel koristiti.

V takih časih prehoda je potrebno, da ljudje, ki imajo vodstvo v rokah, z entuziazmom za bodoči ideal družijo tudi ono umetnost »mogočega in dosegljivega«. Voditelji pa morajo biti strokovnjaki z jasnimi cilji in bogatimi izkušnjami.

Novemu duhu je treba najprej pripraviti in izgladiti pot, vsiljevati ga, to bi le pospešilo reakcijo.

Kaj nam je torej storiti? Moj odgovor na to vprašanje bo kratek.

Novi učni načrt za osnovno šolo mora biti zgrajen — to vsaj pričakujemo od njega — na osnovni ideji o troškosti pouka in mora zahtevati izvajanje delovnega, domorodnega in koncentracijskega principa, saj predpisuje novi zakon o narodnih šolah s koncentracijo pouka in z upoštevanjem otroške aktivnosti delovno ali aktivno šolo.

To pomeni popolno preorientacijo, ki jo tak načrt zahteva od učiteljstva. To pa ne bo težko, ker se želje velike večine našega učiteljstva že sedaj skladajo z novimi idejami. Treba bo le, da se vodilni strokovnjaki, ki so se že do sedaj borili za delovno šolo, z vso gorečnostjo zavzamejo za stvar in da stavijo vsa pripravna sredstva v njeno službo. Evo nekaterih!

1. V vsakem srezu Dravske banovine naj bi se ustanovili poizkusni razredi, da se v njih preizkuša praktično uresničenje delovnega pouka v osnovni šoli ter skušajo razreševati čisto določni problemi. Pouk v takih razredih naj bi prevzeli učitelji in učiteljice, ki se za to javijo prostovoljno.

2. V območju vse Dravske banovine naj bi se otvorili hospitacijski razredi, ki bi jih naj vodili posebno sposobni delovnošolski praktiki ter učiteljstvu na konkretnih primerih kazali pot iz stare v novo šolo.

3. Povsod naj bi se ustanovile učiteljske delovne zajednice, ki naj bi učiteljstvo tudi teoretično usposobile za pedagoško obnovo našega šolstva.

4. V poizkusnih razredih, pri hospitacijah in v učiteljskih delovnih zajednicah naj bi se uporabljala Šilih-Ljubunčičeva »Beležnica za pedagoške vaje«.

5. Učiteljstvo naj bi vodilo osebne popisnice učencev, da bi se na ta način vgloboilo v otroško duševnost, v milje otroka ter v prilike šolskega okoliša. Iz teh kakor tudi iz drugih tehtnih razlogov naj bi vsak učitelj po možnosti vodil svoje učence do dovršenega 4. šolskega leta.

6. V delovnih zajednicah naj bi vodilni strokovnjaki večkrat v letu prirejali predavanja.

7. V glavnih šolskih počitnicah naj bi se prirejali učiteljski počitniški tečaji, v katerih naj bi se učiteljstvo uvajalo v probleme novega osnovnošolskega dela.

8. Tudi naši strokovniki naj bi predvsem služili obnovi osnovne šole.

9. Izvrstno sredstvo za včlenitev praktičnega šolskega življenja v duhovno življenje naše dobe je naša strokovna organizacija, »Pedagoška centrala« v Mariboru. Njena knjižnica z bogato zbirko najnovejših del pedagoške in didaktične vsebine naj bi služila učiteljstvu kot glavni pripomoček za njegovo notranjo preorientacijo.

To bi bile glavne činjenice, ki bi lahko tvorile podlago za obnovo našega šolstva v novem duhu. Seveda popoln uspeh bi imela taka akcija le tedaj, če bi vrhovna prosvetna uprava v banovini vzela realizacijo delovne šole po teh ali enakih smernicah v svoje roke.¹ Možnost za to je dana, ker bi se prosvetna uprava pri tem lahko opirala na novi šolski zakon in na novi učni načrt za osnovne šole, ki se nam obeta.

Kajpada so učni načrti in delovne metode le ena stran šolstva. Druga nič manj važna stran je preskrba zlasti revnih podeželskih šolskih občin s potrebnimi šolami, ki naj bi ustrezale pedagoškim, stavbnim in higienskim predpisom, njih notranja oprema in preskrba z učili, izboljšanje šolskega obiska v splošnem in obvezno posečanje šole do dovršenega 14. leta starosti, možnosti za nadaljnjo izobrazbo tudi za podeželsko učiteljstvo itd.

VII.

Nočem trditi, da ima naš sedanji šolski program absolutno veljavo in da se ta program ne bi smel v ničemer izpremeniti. Ne, ampak naše stališče ima prav tako kakor stališče onih, ki zastopajo drugačne nazore, le relativno vrednost.

Vem tudi, da boste glede nekaterih posameznosti teh mojih izvajanj drugega mnenja. Meni pa ni šlo najprej za posameznosti, nego za celoto. Zato mislim, da boste pritrdili temu, da se mora obnova našega šolstva izvršiti po dobro premišljenem načrtu in da nas mora pri tem delu stalno voditi končni smoter, ki za njim stremi delovna šola. Mnenja sem tudi, da je temeljna ideja modernizacije naše narodne šole, ki zahteva njeno znanstveno in življensko bližino, pravilna, in mislim celo, da je pri vsej šolski reformi mnogo manj nepremagljivih težkoč nego se nam to do-

¹ Kakor smo poučeni, se je to med tem že zgodilo, kar beležimo tukaj z največjim zadoščenjem. Ured.

zdeva: treba je le, da s preudarnostjo zasledujemo njihove prave vzroke, da v šoli v zadostni meri upoštevamo resnično življenje in da v učnih načrtih dajemo dovolj prostora razvoju sil. »K a k o n a j v z b u j a m i n p o s p e š u j e m s i l e ? « to mora biti v bodoče prvo vprašanje učne umetnosti. Dobro bo tudi, če se pri vsem šolskem delu zavedamo dveh čudovitih dejstev: da se svet nikoli ne da izčrpati in da se vse življenje neprestano izpreminja. To je važno zaradi izbora snovi in zaradi tega, da ne pozabimo, da je treba v različnih letih v cnem in istem razredu menjavati z učnimi snovmi. Čas pa je tudi že, da se šola končno odreče leksikonskemu sistemu in da premakne težišče svojega delovanja od običajnega podavanja učne snovi in zgolj receptivnega prisvajanja znanja na pospeševanje duševne rasti učencev.

V spomenu svojih učencev ne živi trajno tisti učitelj, ki jih je v čedno porazdeljenih in točno odmerjenih lekcijah zalagal z množino znanja, marveč oni, ki je tako razgibal vso njihovo notranjost, da postanejo uka željni in da na nadaljnji življenski poti naravnost koprne po udejstvovanju v svetu, in ki je z njimi vedno ravnal kot človek, ne pa kot oblastnik.

Kdor hoče biti sodoben, moderen učitelj, mora čutiti potrebe naše dobe in se zanimati za njene probleme, t. j. delati mora v službi svojega lastnega razvoja in napredka šole in več zahtevati od sebe nego do sedaj. Narod mora delo svojih učiteljev čutiti, tedaj bo znal njihovo delo ceniti in bo dobil zaupanje do nove šole.

Svoja izvajanja zaključujem s temile besedami: Dobro se sicer zavedamo težkoč in ovir, ki zastavljajo pot razvoju in razširitvi delovne šole vsepovsod. Vemo pa tudi, da v borbi duhov leži vedno jedro k napredku, da se v tej borbi bistrijo pojmi. Zato se bomo navzlic trenutni prehodni krizi, ki preti nadaljnjemu razvoju nove šole, borili v mejah zakona za njeno vsestransko izgraditev do končne zmage, da zrastemo v novo življenje za narod, ki mu je dal najkrepkejši izraz in poudarek naš modri vladar s svojim manifestom od 6. januarja preteklega leta, in da s povzdigo splošne prosvete v naši lepi banovini doprinesemo tudi mi učitelji svoj delež k ustvaritvi trdnih temeljev za resnično in vsestransko okrepitev naše države.

Kar učenec sam lahko najde, tega mu ne smemo dati.

Dinter.

Pasivnega intelektualnega razvoja ni, tak razvoj je le aktiven; ne moreš pa si ga brezdelno pridobiti, marveč le samotvorno priboriti.

Dittes.

Samo receptivno zadržanje napravi učenca ravnodušnega in zlovoljnega, samostvornost pa vzbuja občutek zadovoljstva in zasigura s tem zanimanje.

Schiller.

Črka ubija, duh pa oživlja.

Rousseau, Emil.

Vzgoja je največji problem in najtežje, kar se more človeku naložiti.

Kant.

To, kar izobraženega človeka baš najbolj odlikuje, jakost, sila in sklenjenost нравstvenega značaja, se razvija najprej samo ob resničnem udejstvovanju.

Kerschensteiner, Grundfragen.

Lojze Zupanc:

Odnosi učitelja do preprostega ljudstva.

(Izvenšolsko delo.)

I.

Z dneva v dan prihajajo na upraviteljstva naših osnovnih šol odloki uradnih kompetenc, ki priporočajo učiteljstvu več izvenšolskega udejstvovanja. Običajno se učiteljstvo na došli dopis pod upraviteljevo opombo »Učiteljstvu v vednost in ravnanje« vestno podpiše in kaj kmalu pozabi na priporočano neobvezno delo izven šole. Marsikdo bi tu ali tam zagrabil, pa se boji, da mu ne bi uspelo. Le odkrito priznajmo, da se uveljavijo v tem pravcu le starejši učitelji, ki poznajo mentaliteto kraja do mozga; le-ti so zmožni, ustvariti — če so res agilni — iz vseh, včasih zelo kritičnih momentov, plodno komponento.

Pričujoča razprava ima namen, opozoriti zlasti podeželsko učiteljstvo na neosvetljene strani kmetskega elementa, katere kaj radi prezremo, preko katerih pa učiteljstvo kot najvažnejši prosvetni pionir na deželi ne bi smelo iti. V svojih izvajanjih se bom omejil predvsem na opazovanja v Beli Krajini, kjer mi je bil spričo poznanja razmer omogočen študij. Prepričan pa sem, da si bo znal vsak učitelj, ki je le malo psihologa, vzpostaviti paralelo mojim opazovanjem v svojem kraju.

§ 1. novega zakona o narodnih šolah predpisuje: »Narodne šole so državne naprave, ki imajo nalogo, da s poukom in vzgojo v duhu državnega in narodnega edinstva in verske strpnosti pripravljajo učence za moralne, vdane in aktivne člane državnega, narodnega in društvenega občestva; da širijo prosveto v narodu posredno in neposredno s sodelovanjem z vsemi kulturnimi ustanovami za ljudsko prosveto.«

Ta predpis torej ni samo šolskovzgojne tendence, pač pa daje šoli širše torišče z označeno dvojno nalogo: z ožjo, ki jo vrši šola s svojim internim delom, in s širšo, ki daje šoli značaj ljudske institucije, ki naj uspešno vrši boj proti duševni zaostalosti preprostega ljudstva.

Znano je, da se slovenska inteligenca v današnjih prilikah kaj rada ponaša s kulturo našega naroda; z našim preprostim kmečkim človekom, kateremu podtika neke kulturne lastnosti, ki so več ali manj dozdevne ali jih sploh ni. Navajeni smo, da kulturo kakega naroda splošno merimo po številkah statistike pismenosti in se pri tem niti najmanj ne oziramo na neko drugo njegovo stran, namreč: ali je ta narod s svojo pismenostjo očistil svojo notranjost tudi od srednjeveškega praznoverja in raznih pravljic, ki se s svojo praznovernostjo prenašajo skozi stoletja od roda do roda v današnje dni.

Bela Krajina, ta lepi košček slovenske zemlje, ta klasični kraj slovenske romantike, v katerem se je slovenska bajka razživila do nepopisnih lepot, nam je lahko najjasnejši dokaz, kako malo je napravljenega in koliko je še potrebno dela, da se naš narod osvobodi onih podedovanih duševnih impresij, ki dajejo lice njegovemu življenju, in koliko je še potrebno podrobnega dela v vsakem pogledu, da doseže ono stopnjo kulture, ki jo mora kako ljudstvo imeti, da se obdrži kot kulturna enota v orjaški borbi in tekmovalstvu narodov in plemen.

In kdo je poklican, da pokaže narodu pot navzgor? Odgovor je na dlani: njegova inteligenca. Ona ima najvažnejšo vlogo v življenju naroda, da mu ustvarja eksistenčne pogoje za boljše in lepše življenje. A od inteligence je v prvi vrsti poklican učitelj, da zida narodu moralno zgradbo, zgradbo

narodne kulture in blagostanja. To more le učiteljstvo kot prednja straža in pionir kulture in napredka, kajti le ono je v nepretrganem kontaktu z ljudstvom, le njemu so od temelja izročene bodoče generacije, bodoča sreča in moč naroda.

II.

Težka in trnjeva je bila pot našega naroda v zgodovini; pot na Golgato in do — vstajenja. Prišla je svoboda kakor luč od vzhoda. Ali je naš narod res svobodno zadihal? Ali je res svoboden? V materialnem pogledu vse kakor. Toda ali tudi v duševnem? Tu zeva globok prepad, globok mrak in tema. In ta mrak, to temo je poklican učitelj razgnati in prinesiti luč v življenje naroda, da bo vreden materialne svobode, ki je prvi pogoj kulture in napredka.

Že v svoji uvodni misli sem omenil, v čem tiči zaostalost našega ljudstva: v praznoverju, vražah in verskih pravljicah.

In baš učitelj ima odprto polje, da seje bodočnost v mlade, plodne njive, da kvasi testo od mladih nog v srečnejša pokolenja, saj ima razmahov na izbiri: 1. v zdravstvenem pogledu, 2. v socialnem pogledu, 3. v moralnem pogledu, 4. v gospodarskem pogledu in še mnogo mnogo kje.

Pouk o zdravju (osnovne pojme o higieni) naj bi sleherni učitelj prenesel izven šole tudi v zadnjo vaško bajto. To je bila in bo domena učiteljsstva. Poglejte, v kakšni atmosferi žive kmetske družine v svojih domovih! Tu bo posla za polne pesti. Spestite jih in prav pošteno, moralno, ne fizično in dopovejte tem konservativcem, ki se suženjsko drže besed »Kakor oče, tako jaz!«, da je zdravje v družini prvi pogoj zdravega naroda! Treba je poseči v njihovo familiarnost in ne dopustiti, da spe otroci pri starših ali starejših članih družine. Največjo pažnjo naj domači posvetijo bolniku, ki naj ne spi z ostalo družino v isti sobi, mogoče z zdravim članom družine celo v isti postelji. Ljudstvo tega ne ve in potem se zgodi, posebno pri infekcijskih boleznih, da kmalu zboli vsa družina, cela vas. Velika in neodpustna krivda pade v tem slučaju na — učitelja. Posebne važnosti je nega dojenčka. Zato naj bi učiteljstvo održavalo nedeljska predavanja na roditeljskih sestankih o splošni higieni, za dekleta in matere pa o negi dojenčkov. Tovarišice imajo tu hvaležno polje. Če drugega vira ne najdejo, jih bo gotovo zadovoljila razprava »Dojenček«, ki jo je objavil dr. Fran Toplak v XXIII. zvezku Pedagoškega zbornika (1926). Tovariši imajo hvaležno in še nenačeto polje v boju proti pijančevanju. Alkoholizem je rak-rana našega naroda. Dokažite preprostim možem in fantom, da se iz zakonov (brakov), v katerih se eden izmed staršev ali celo oba vdajata alkoholu, rode duševno manjvredni otroci, kreteni, idioti. Posežite malo v kriminalistiko in jim razložite, da se zgodi največ zločinov v znamenju alkohola. Seveda treba je intenzivnega, vztrajnega dela. Prepričan sem, da boste dosegli vsaj to, da ne bodo naši kmetje v vinorodnih krajih nič več ponujali opojne pijače — otrokom. In to je veliko!

Znana je prislovica: »Čez otroka do očetovega in materinega srca!« Koliko je resnice v teh besedah, ki se tolikokrat in s takim cinizmom rabijo v življenju, vam hočem v naslednjih vrsticah dokazati.

V kraju, kjer službujem, je kmetu najvažnejši letni produkt vinska trta. Njo goji z voljo in podedovanim ponosom in trta rodi, kot da bi se zavedala svoje oboževane sile. Ljudje so torej neposredno vdani alkoholizmu. Dasi preveva ljudski živelj anahronizem, sem uspel, da sem na šoli organiziral Podmladek Rdečega Križa, ker so pač videli v tem korist: pridobitev šolske lekarne. Nikakor pa nisem uspel, da bi organiziral »Mlade junake«. V obraz

so se mi smejali otroci, ko sem jim govoril o kvarnosti alkohola na človeški organizem. Pa sem zagrabil na najobčutljivejše mesto kraškega elementa in žrtvoval eno uro tej misiji in jim nekako takole povedal

»Vi vsi ste gotovo že slišali od svojih očetov pripovedovati o vojni. Strašna je bila ta vojna. Ljudje so trumoma umirali na bojiščih, doma so pa otroci, žene in starčki trpeli lakoto, ker je država, ki nas je držala za sužnjene, vse pobrala za vojsko in nemško gospodo. Tako je bilo, kakor da je strašen vihar opustošil vse naše domove, vsa polja in travnike, kakor da je ogenj požgal vso našo lepo domovino. Ni bilo ne kruha ne mleka in ne obleke. Ljudje so umirali od lakote.

V onih strašnih, črnih dneh pomanjkanja in bede se je rodila iz razvalin in pogorišč naša država Jugoslavija. Razpadla je trhla nemška Avstrija, ki je stoletja držala v suženjskih verigah naš narod in mi smo postali svobodno ljudstvo, skupno z brati Srbi in Hrvati.

Vidite, otroci, in ta naša država, ki je vstala iz vojnih razvalin, ki se je rodila iz petstoletnega trpljenja, je bila revna in opustošena. Vaši očetje, ki so ostali živi, so prišli na svoje domove, ki so bili prazni, na svoje neobdelane njive in polja, ki so bila gola, in so, sami bolni in sestradani, prišli za motike in ustvarili čudež, da je mrtva zemlja zopet obrodila kruh, da je prišla v hlev kravica in da so danes vaši domovi zopet svetli in veseli, kakor so bili nekdanj. Njihovo nadčloveško trpljenje vam daje vsakdanji kruh, njihovi žulji polnijo hrame in kašče. Oni so revščino, ki jo je zapustila strašna vojna, odpravili s trdim, težkim delom. In s tem svojim delom so ustvarili naši državi, ki je bila najrevnejša med vsemi zemljami na svetu, bogastvo, na katerega danes lahko vsi s ponosom gledamo. To so napravili naši očetje!

Toda to je šele začetek blagostanja naše zemlje. Naša država je v teh kratkih letih obstoja zelo napredovala, toda še daleč ni dosegla onega blagostanja, ki ji pritiče po njenem naravnem bogastvu. Da jo bomo videli veliko in močno, moramo začeti tudi mi delati. Ves naš dosednji napredek je samo končni uspeh nekega doslednega spoznanja, da nam toliko bolje gre, kolikor več delamo. Mi lahko napravimo samo toliko zase in za svoj narod, kolikor smo gospodarsko močni. To se pravi: Čim več imamo denarja in zdravja, tem večje je naše bogastvo.

Ne pijte vina, ki vam krade denar iz žepa in vam ugonablja dragoceno zdravje!...

Več kot polovica zbranih otrok mi je obljubilo, da ne bodo pili vina in žganja. O mnogih sem se prepričal, da drže dano obljubo. Ponosno so mi matere pravile o tem in zvedel sem, da se v marsikateri zidnici ne pije več kakor za potrebo.

Dalje se učitelj lahko udeleži na najhvaležnejšem polju, na polju izboljšanja gospodarskih razmer. Poučiti je treba kmeta o racionalnem gospodarstvu, o obdelovanju polja, gozdov, vinogradov, o gojenju živine. Tu se lahko uveljavi vsakdo, tudi vi, ki nimate kmetijskih tečajev, saj laiki nismo, osnovne pojme polagamo itak že v šoli pri kmetijskem pouku, in kdor je delaven, bo tudi samostojno uspel, saj je naša tozadevna literatura že dokaj obsežna.

III.

Hvaležno izvenšolsko delo se nudi — zlasti v Beli Krajini — učiteljstvu v problemu izseljevanja v Ameriko. To je Belokranjcu že vkoreninjena tradicionalna »življenska nuja«, ki pa se drži le stereotipnih predsodkov, da se »doma ne da izhajati«.

Kdor le malo sledi dnevnim izpremembam, more ugotoviti, da se po svetovni vojni vrši izseljevanje našega življa v istem razmahu, kakor je bilo pred njo. V še večjih množinah so se od prevrata sem izseljevali naši ljudje v Kanado. In ko jim je bila pred poldrugim letom tja zaprta pot, so vgriznili v manj sladko jabolko: navalili so na Južno Ameriko — v Argentino, čeprav so tam v naši valuti slabše plačani, kakor oni, ki so se izselili v prejšnjih letih v Kanado.

Procentualno največjo količino k izseljevanju iz kraških predelov Slovenije prispeva baš Bela Krajina.

Semiška občina z davčnima občinama Štrekljevec in Pribišje obsega teritorialno 4114 ha 77 a 94 m². Na tem ozemlju je 653 hiš in po ljudskem štetju iz leta 1921. 1970 prebivalcev. Od teh se je izselilo v Ameriko do l. 1929. 352 zdravih moških oseb. V letih 1921. do 1929. se je izselilo skoro 18 % prebivalcev semiške občine. Tu pa seveda še niso všteti mladoletni in ženske, pač pa samo zdravi možje oz. polnoletne moške osebe od 21. do 45. leta, ki so že likvidirale vojaško obveznost. Približno iste podatke o izseljencih v Ameriko hranijo občinski arhivi ostalih občin črnomaljskega sreza.

Številke izseljencev v Ameriko jasno govorijo, koliko truda bo še treba s strani intelektualnih krogov (v pretežni meri učiteljstva!) v Beli Krajini, da bodo našega Belokrajca osvobodili teh podedovanih duševnih impresij. Treba je s strani učiteljstva silnega dela, da bomo temu elementu privzgojili čut ljubezni do domače grude.

Tako kakor v Beli Krajini se izseljuje naš kmet iz Gorenjske, Slovenskih goric (?), Dolenjske in Slovenske krajine. In tega niti ne opazimo! O, učitelj, ki je narodu res učitelj, ne bo gledal križemrok, kako naš zdrav dotok z dežele zgineva v tujino, iz katere se vrača razočaran in ubog na duši in telesu, iz katere pride do mozga izčrpan v domovino — umirat!

IV.

Ah, koliko raznih kulturnih društev imamo pri nas... Vsa so si nadela zveneča imena in vsa so po statutih namenjena delu narodne prosvete, toda le redko jih vidimo na pravem delu, še manj na skupnem. Odtod neuspeh! Kajti največkrat ostane vse pri lepih besedah. Zato je učiteljstvo tisti poklicni faktor, ki se mora z vso resnostjo in dobro voljo oprijeti dela. Najlepše naše polje, dasi mnogokrat nehvaležno, je v narodu! Storiti moramo svojo moralno dolžnost: »Buditi narod in klicati ga na delo za lepšo in srečnejšo bodočnost!« Vsakdo izmed nas se mora svojemu poklicu predati z vso dušo in z vsem srcem, da mu bo njegovo poslanstvo lahko in bo rodilo blagoslov, saj smo moralno obvezani, da pomagamo ustvariti ono blagostanje in gospodarsko moč naši državi, ki jo zasluži radi spomina onih stotisočev mož, ki so žrtvovali svojo kri in svoje življenje za njeno slavo in veličino.

Vzgoja je poziv k prosti samodelavnosti.

Fichte.

Pedagogika uporablja razna sredstva, da vpliva na smer hotenja pri gojencu: zapoved in prepoved, pohvalo in kazen, nasvet in pouk. Ta sredstva morda na primernem mestu čisto dobro učinkujejo. Dve druga pa sta boljši: Otroku z a s t a v s l j a t i n a l o g e, seveda take, ki ustrezajo njegovim silam — in potem: skrbeti za to, da učinkuje vzgojiteljev zgled.

Kühnel.

Leo Pibrovac:

Mrtvilo med delovnim poukom.

Kdor poučuje po sodobnem postopku, kjer prevladuje samodelavnost in samostojnost učencev, toži, da se pojavljajo med poukom tako zvaní mrtví trenutki. Pouk zastóji, učenci odpovedó, kó je treba vprašanje rešiti. Tí pojavi prestrašijo novega učitelja, da opusti učni postopek, kí si ga je prikrójl, in se póvrne k starim metodám.

Pri dosedanjem postopku mrtvíla ní bilo. Ves pouk je valóval v srednji črti med nadarjenimi in slabejšimi učenci. Vse težkóče je odstranil učitelj v pripravi, učno enoto je prikrójl tako, da je zrastle učna snóv iz prejšnje, že spóminsko utrjene snóvi. Ves pouk se je naslanjal većinoma le na spómin.

V sodobni šóli je slika drugačna. Samostojnost učencev se je razmahnila in učenci razrešujejo vprašanja, kí so res njih deló, ne da bi jim odstranili težkóče. Njih dúševnost se ne udejestvuje samo spóminsko, temveč uporablja vse síle in móči.

Če pride sodobni učitelj pri pouku do takega mrtvíla, sí mora biti pred vsem v svesti, da potrebuje vsako míšljenje, vsako ískanje póto v časa. V teh časovnih odlomkih se vrše móžganske funkcije. Kako dólgi naj bodo tí odmóri, čúti vsak učitelj sam. Če so pa tí trenutki le predólgí, se pólasti učitelja obup. Z resnimi vprašanji izpodbuja učence, odstranjuje jim težkóče, zvódi reševanje vprašanj na drugó, lážjo stran itd. Na ta náčin je prišel v stare tíre, kí jih pótem težkó zapusti. Učitelj je zagrešil usóдно napako, ker ní razumel psiholóškega pómena mrtvíla. Učence je motil v miselnih pótekíh in baš nasprotnó je dósegel od tega, kar je hotel. Učencem je izpodkopal energijo volje in okrníl jim je samostojno deló.

Vsaka miselna naloga sloni na učenčevi volji in pozornosti, kí je uravnaná v kako dóložno smer, pó nekem náčrtu. Ob usmerjenem razreševanju vprašanj íščejo učenci raznih póto v in raznih smeri pozornosti. Pozornostno pólje se šíri. Tó šírenje večájo še bolj póizkusi nadarjenejših učencev, tako da pó lahko krene od prvotne smeri. Zaradi tega se učinek pozornosti gléde jasnega dúševnega póložaja zmanjšuje in nastopa utrujenost. V tem slúčaju moramo pozornost učencev na novo uravnati v smeri náloge, vse tó pa brez nejevolje ali síljenja k pozornosti v prvotno smer. Moramo le póudarjati smer nó točko, da sí pridóbe učenci zópet trdna tla za nádaljnje deló. Razpršítev pozornosti moramo prekíniti ó pravem času, da odpáde neplódovit del tíhíh, mrtvíh trenutkov.

Naj navedem zgled!

V III. razredu smo obískali tkalca v B. Tam smo se seznaníli z njegovim delóm in življenjem. Obísk smo ízrabíli v účne namene. Ker tkalec malo zasluží, se je pójavílo vprašanje: Zakaj sí ne ízbere kakega drugega poklica, da bi več zaslužíl? Vesel sem bíl tega vprašanja, ker je bílo v zvezi z etíčno vzgójo.

Reševanje je potekalo takole:

Učenec: Morebiti je prošil za kako drugó slúžbo, pa je ní dóbil.

Učenec: Prošnja je vložíl, pa so mu jo odbíli.

Učenec: Bog ve, če zna prošnje písati.

Učenec: Kam pa naj gre, če ne zna prošenj písati? Za hlapca ali cestarja.

Učenec: Orožníki morájo túdi prošnja písati.

Učenec: Raje sem tkalec kó orožník. Orožník ima težkó slúžbo. Še ponoči mora tatove lovíti.

Učenec: Vsaka služba ima sitnosti. Pri železnici in v tovarni tudi delajo ponoči, pa še nesreče se zgodijo. —

Učenec: Zašli smo. — — — (Tišina.)

Učenci so razpršili pozornost in pojavilo se je mrtvilo. Vršile so se možganske funkcije, toda trenutki so bili predolgi. Zato sem povzel besedo in uravnal znova pozornost v pravo smer naloge s temile besedami:

»Vprašanja, zakaj si tkalec v B., ki zelo malo zasluži, ne izbere kakega drugega poklica, še nismo rešili. Zdi se mi, kolikor poznam tega tkalca, da bi ne sprejel drugega posla, pa če tudi bi več zaslužil. Če bi ga vprašali po tem, kaj bi nam odgovoril?«

Učenci so se takoj pričeli oglaševati.

Učenec: Ker je tkalstva vaje, drugega ne zna.

Učenec: Ugaja mu statva.

Učenec: Veselje ima. Gotovo je že v mladosti tkal.

Učenec: Pa njegov oče je bil morebiti tkalec.

Učenec: Pa vse ljudi pozna, ker jim dela platno.

Učenec: V domačem kraju živi. Ljudje ga imajo radi. Z darili mu pomagajo...

Učitelj: Pravilno ste pripovedovali. Veselje ima do svojega poklica in ponosen je, da je tkalec, ker je bil tudi njegov oče to. Živi v rojstnem, domačem kraju, kjer ga vsi poznajo in ga imajo radi. To ga osrečuje. Zelo mi je všeč tak mož. Ne gleda na to, koliko zasluži, temveč posluša svoje srce, ko si izbira poklic. Le taki ljudje so srečni in zadovoljni...

Z mojimi besedami so pridobili učenci trdna tla in so vprašanje uspešno rešili. Mrtvilo sem prekinil v pravem trenutku, da je odpadel neplodovit del pouka.

Tihi trenutki pa ne nastajajo le zaradi razpršene pozornosti, temveč tudi zaradi težkega doumevanja izhodne točke, s katero se pričenejo raziskovati odnošaji do drugih točk razpravnega področja. Učenci se v svojih sposobnostih še razvijajo in marsikdo odpove, kadar si mora pridobivati samostojno novo snov, s čimer bi si naj obogatil svoje znanje. Poiskati se mora nekaj izhodni točki enakega, podobnega, nasprotnega, različnega, najti se mora razmerje med prvotnim in naslednjim, med vzrokom in učinkom, med sredstvom in namenom itd. Tega se mora vzgojitelj zavedati. Iz otroških razgovorov mora spoznati, če so učenci doumeli izhodiščno točko v odnosnem pomenu do drugih točk. Če nastajajo zaradi nejasnih odnosov predolgi tihi trenutki, mora učitelj vsebino odnosne izhodiščne točke s kratkimi vmesnimi vprašanji jasno omejiti in razsvetliti, paziti pa mora, da baš tu ne zabrede v stare tire.

Zgled:

Učenci so v odmoru opazovali slike iz Kristusovega trpljenja. Dan poprej smo se pa učili o starih Slovanih. Povedal sem učencem, da so naši pradedje živeli nekaj stoletij po Kristusovem rojstvu že onkraj Karpatov. Hotel sem preizkusiti bistroumnost učencev, pa sem jim stavil vprašanje: »Ali so imeli stari Slovani železno orožje?« Učenci bi si morali sedaj samostojno pridobiti novo snov, s čimer bi si naj obogatili svoje znanje. Morali bi poiskati izhodni točki nekaj podobnega itd. Z njih odgovorov pa sem spoznal, da učenci niso doumeli izhodiščne točke v odnosu do drugih točk. Zato sem s kratkimi vmesnimi vprašanji razsvetlil odnose.

Učitelj: Ali so stari Slovani, ko so živeli še onkraj Karpatov, sploh imeli orožje?

Učenec: Seveda so ga imeli. Braniti so se morali pred sovražniki in živali so ubijali.

Učitelj: Ali so orožje sami izdelovali?

Učenec: Mislim, da ne. Obdelovali so polje in tkali platno.

Učenec: Zamenjavali so.

Učitelj: Ali je potem mogoče, da so imeli po Kristusovem rojstvu železno orožje.

Učenec: V tistih časih so narodi imeli samo železno orožje. To vidimo na slikah iz Kristusovega trpljenja. Rimski vojaki imajo sulice in čelade iz železa.

Učenec: Pravilno je povedal moj tovariš. Pri božjem grobu vidimo tudi železno orožje.

Učenec: Z železnimi žebli so Kristusa pribili na križ.

Učenec: Potem so tudi stari Slovani imeli železno orožje. Če Rimljani niso imeli drugačnega, potem ga tudi oni niso imeli.

Učenec: Saj so orožje gotovo prejeli od Rimljanov potom zamene.

Učenec: Ne, ne, preveč narazen so živeli...

(Učencem sem povedal, da so stari Slovani dobivali orožje od Perzijcev.)

Nastalo mrtvilo sem torej s svojimi vmesnimi vprašanji preprečil in učenci so uspešno rešili stavljeno jim vprašanje.

Delovni pouk se ne vrši v obliki vprašanj in odgovorov brez vmesnih odmorov. Pri tem pouku se ne odstranjujejo težkoče, a tudi čas se ne zapravlja. Učitelj mora paziti na delovni potek in naj skuša prebroditi mrtve točke med poukom s tem, da prepreči razpršitev pozornosti učencev, od nosno da izhodiščne točke vsebinsko jasno razsvetli, da tako prepreči mrtvila in ne zapravlja zlatega časa.

S temi skromnimi vrsticami sem hotel dati pobudo za nadaljnje razmišljanje o mrtvilu med delovnim poukom.

Udejstvovanje, ki se vedno vrši dosledno, se v tem smislu jači, z nedoslednostjo pa se volja slabi.

Meßner.

Produktivno delo vzdržuje vse naše bitje v zvišani temperaturi in postane na ta način vir podjetnosti, poguma, samostojnosti, navdušenja in neusahljivega veselja do dela. V tem pa tiči glavna vrednost vsega produktivnega dela za vzgojo.

Kerschensteiner.

V boju med orodjem in ročnim delom in obratno ter dalje med človekom in strojem bo ostal in mora ostati človek s svojo spretno roko pod vsemi okolnostmi zmagovalec.

Pabst.

Dela ne opravlja stroj, marveč človek, ki stroju streže in z njim ravna, in najvišja stopnja tehniškega razvoja ni ona, da se stroj smatra kot gospodar in da človek dela kot suženj stroja, najvišja stopnja je temveč ona, da se človek uveljavlja kot gospodar in da stroji delajo zanj kot sužnji... Ako pa hoče človek »triumfirati« kot gospodar stroja, je treba zelo visoke izobrazbe človeških rok kot onih sredstev, ki opravljajo »dirigiranje strojev«.

Pabst.

Ko bi vendar že napočil dan, da bi se naši otroci smeli v šoli smejeti! Na žalost imamo še danes vzgojitelje, ki vsak še tako nedolžen otroški nasmeh strogo kaznujejo. Zlobni duh, ki smo ga že večkrat primerno ožigosali, se noče umakniti. Kdo nam pomaga, boriti se proti njemu?

Kühnel.

Nasilno zatiranje gibalnega gona je velik pedagoški greh.

Stößner.

Albert Žerjav:

Eno uro spisja . . .

(Po pedagoškem dnevniku v prilog doživljajočemu spisju.)

Saj menda veste, kako je tedaj, ko nanese prilika, dolžnost, da moraš tako nepričakovano v tuj razred, da nadomestuješ obolelega oziroma kako drugače odsotnega razrednika! En dan ali dva . . . še morda potrpiš, toda čez tedne in mesece mine dobra volja . . .

Menda lani se mi je primeril tak nenaden slučaj.

Dobro, pojdem v božjem imenu, si mislim, ko se v naglici podpisujem pod skrbno spisano okrožnico.

* * *

Hodim kot po navadi po hodniku in z najrazličnejšimi mislimi merim njegovo dolžino. Odzvonilo je že, pa še vedno nisem v razredu. Nič mi ni bilo po volji, stopiti v razred. Otresam se sicer nevšečnih misli, ki me drže tako dolgo na hodniku, medtem ko že drugi poučujejo s polno paro . . . Pogledam še na uro, ki mi pove precejšnjo zamudo.

Narahlo, poltiho odprem razredna vrata in stopim pred prve klopi drugega oddelka na srednji stopnji:

— Hvala! Jezen, hvaljen Jezus! . . . —

Mahnem z roko v znamenje, da sedejo. V klopih tišina kot pred nevihto. Pa se je vendar po dolgih in mučnih trenutkih povrnilo ono ravnost, ki je potrebno za medsebojno iskrenost in zaupanje v razredu. Šele tedaj sem prišel do prave in resnične besede:

— Novega učitelja ste dobili, novega prijatelja! Kdo me vendar ne pozna? Mislim, da nam bo dobro in prijetno v razredu, najboljše . . . Posobno rad imam mlade ljudi, če so poštenj in veseli, dobri in odkriti. Sem slišal, da ste bili taki!

Malo nato se ozrem na urnik, ki visi na steni pod križem v zlatem okviru. V ozki rubriki je bila beseda: spisje. Odprem še miznico in razgrnem učni načrt. Drobna pisava: 6. spis »Naša šolska soba«. Tako sem ugotovil predmet in snov, delovni načrt. Še kaj več?

No, sedaj že vem: učenci bi naj naštevati šolske predmete: mizo, tablo, klopi . . ., opisali desno pa levo steno, pajčevinast kot in zaprašen globus na omari itd. . . Vse po vrsti in nekem določenem redu! In uspeh?

Da, to bi bilo nekaj morda čedno formuliranih, malo sicer vsakdanjih stavkov in misli, ki bi jih bilo treba še samo napisati, pa bi imeli v šolskih zvezkih nov spis: Naša šolska soba. Tako namreč zahteva učni načrt in predpisani urnik v zlatem okviru. Ali hočete morda še kaj več?

V hipu me je zajela malo drzna misel:

Ne, nočem, da bi se dolgočasili s suhoparnim opisovanjem zaprašenega šolskega inventarja, ki ga vidimo vsak dan pred seboj v isti legi in obliki. Ugoditi moram vendar deci, ki je pred menoj in me gleda z vprašujočimi očmi, ne pa učenemu načrtu, ki je pravzaprav le košček papirja v učiteljevi miznici in nič drugega. Torej: od otroka dalje, za otroka! . . .

— Veste kaj, dečki in deklice, spravite zvezke in svinčnike pod klop! —

Molče me razred sprašuje z očmi: zakaj in kako to, ko pa imamo spisje to uro? Kaj bo neki sedaj? Spisje brez zvezkov in svinčnikov?

— Veste še kaj! Danes ne bomo imeli spisja! Najbrž nikoli več; vsaj tisti čas ne, dokler bom jaz med vami. Kaj pravite k temu?

— Ha, ha..., dobro, dobro!... Saj včasih res ne vemo, kaj bi pisali. Dostikrat si kaj izmislimo, pa ni prav. Bomo pa raje čitali, peli?... Ha, ha..., brez spisja, brez spisja!... —

Še v tistem trenutku smo zamazali na stenskem urniku tisti prostorček, ki določa spisje v razredu.

Med nami splošno zadovoljstvo in veselje, da smo se iznebili težke in neprijetne skrbi: spisja. Burno pritrdjevanje mojemu predlogu! Sklep brez opozicije in protestov! Dobra volja na vseh straneh...

In kaj sedaj? Šolsko delo brez spisja? Pa je vendar upor proti odlokom, naskok proti nadzornikom in skok iz tradicije v prazno... In sodobno življenje vendar zahteva še v večji meri pismenih in izobraženih ljudi kakor v srednjem veku. Kako vendar spisje brez spisja?!

Pa sem se potolažil, skesal in začel počasi, previdno pred razredom:

— Hm, ali bi bili radi dobre volje? Veseli in živi? Poslušajte malo uganko! Prav sedaj vam hočem pokazati nekaj takega, česar še niste nikoli videli in tudi ne boste nikdar več videli.¹ Ste me li dobro razumeli? —

Med učenci zanimanje, češ kaj neki bomo imeli, ko pa nisem prinesel v razred nič kaj posebnega in mikavnega. Vsestranska ugibanja v mladih glavicah: morda bo to košček zlata, diamanta... ali kaka druga nevsakdanja dragocenost. Kaj bo, kaj?...

Kar vprek so odgovarjali in napovedovali marsikaj, ne da bi kaj uganili. Kako vendar?

Sežem v hlačni žep in jim pokažem navaden — lešnik.

— Poznate li ta sadež? Ivan, pridi sem pa nam zdrobi ta lešnik in nam pokaži njegovo jederce! Tu imaš nož! — — —

— Tako, dobro, prinesi ga semkaj! No, zakaj ste tako dobre volje? Povejte po resnici, ali ste že kdaj videli to jederce od tega lešnika? Kaj ne, še nikoli!

Smeh in zadovoljstvo v razredu...

— Torej tega jedrca še niste nikoli videli in ga tudi ne boste nikdar več videli! Mi ne verujete? Pazite na vsak migljaj! —

Ponovno pričakovanje, napetost in medkllici!

— Jožek, pridi sem! Obrni se proti učencem, samo neroden ne bodi! Odpri usta, pa široko zini! Ti imaš dobre zobe, kaj ne... Na!... —

— — — — —

— Tako, kaj ste pa videli? Bravo dečko! Fant je spravil lešnik pod streho. Povejte mi, ali sem izpolnil svojo obljubo in kako! Razložite nam današnjo šalo! Kakor ste si jo pač bili zapomnili...

Pa so razlagali to šaljivo zgodbo na vse načine, vsak s svojim komentarjem. Kakor lačni kos kruha so zagrabili doživljaj, ki sem jim ga pripravil v tem kratkem času na tako šaljiv način. Vsakega je razgibal ta sicer skromen dogodek in se mu vtisnil v meso in kri. Doživljaji niso prividi ali besede, ki izzvene v prazno!...

Nenadoma se oglasi drobnooka Tilika:

— Gospod, jaz pa nekaj vem. Ta dogodek ponovim doma, naj se malo nasmejejo! —

— Jaz tudi, pa jaz, jaz... — se oglašajo še drugi učenci.

— Da, da, in če pozabite na naš dogodek, kaj potem — rečem vmes z resnim obrazom. —

— Pa si ga zapišimo, kar zdaj! Tako odgovarja razred in sega po svinčnikih in zvezkih.

— No, pa naj bo po vašem! Določite naslov! —

* Glej berilo »Što još niko nije vidio« v Prvi srpski čitanki, stran 57.

Ne da bi koga silil, je bil vsak sredi svojega dela. Kakor bi vlival, so tekle misli in stavki na papir. Ni bilo nič razmišljanja, modrovanja in grizenja svinčnikov kakor po navadi. Nisem še utegnil spisati tednice, so že bili pri kraju z opisovanjem šaljivega dogodka. Tudi oni izmed tistih, ki se jim navadno nikdar ne mudi in ki nam krajšajo itak kratke odmore.

Pregledam zvezke po klopeh; tu pet, šest vrst, tam zopet pol ali celo stran, kolikor so pač mogli in znali napisati. Kdo bi pač ob tej priliki mislil morda samo na vejice in sklone, pike in rime, zato tedaj nisem uporabljal rdečila, ki je kakor otroška kri...

Drugega dne smo čitali neko pesem v šoli. Kar se oglasi bistra Ančika, ves dopoldan je bila nekam nemirna:

— Gospod, ali ni bila naša včerajšnja naloga tudi spis? Take spise bi pa že rada pisala. Še danes! —

— Tudi mi, mi... — se odrežejo posamezne skupine.

Kaj smo hoteli? Sneli smo s stene urnik in vstavili vanj nov predmet: veselo spisje. Tudi sklep brez opozicije in protestov!...

— Veselo spisje, veselo..., — mi je odmevalo po ušesih! — — —

— Vidiš jasno: delni argument proti formuliranim stavkom, — je vzkliknil prijatelj, ko sem mu povedal to šaljivo zgodbo iz spisja.

— Da, da, doživljaj ji, doživljaj ji!... Pač naša najboljša pedagoška politika, če si ji kos!... —

Doživljanje je več kot gledanje in opazovanje. Doživeli smo le to, kar je postalo tudi del našega duhovnega življenja, kar nas razgiblje, kar vpliva na naše čustvovanje, hotenje in na način našega udejstvovanja. — Zunanje življenje samo je le prvi povod kakega resničnega doživljanja. Večinoma nas zunanje življenje celo odvrča od notranjega življenja. Resnično lahko duša doživlja le prav majhne drobce dojmov, ki nam jih nudi sleherni dan v največji pestrosti. Pravo doživetje pa je tajinstven proces, ki se odigrava popolnoma v naši notranjosti. Svet ne more storiti več nego dobavljati stavbne kamne za naše doživljanje; urejevanje, predelavo in uporabo mora popolnoma prepustiti ustvarjajočim silam naše duše.

Scharrelmann, Erlebte Pädagogik.

Izobrazba ustvarjajočega človeka in naloge ustvarjajoče vzgoje se odražajo zlasti v tem, da vzbujamo zmisel in odpiramo dušo za doživljanje in da navajamo otroške sile na prosto doživlajsko upodabljanje.

Walter Lehmann.

POSVETOVALNICA ZA ROKOTVORNI POUK

A. Novak:

Deška ročna dela v osnovni šoli.

Vse ročno delo v osnovni šoli ima zgolj to nalogo, da je v pomoč ostalim predmetom s tem, da ustvarja jasne pojme, posebno tam in takrat, ko odrečejo vsi drugi pripomočki, neposredno pa naj ročno delo vežba ročnost in gibčnost učenca. Vse delo naj se vrši v šolski sobi in le za izredna dela, pri katerih bi preveč trpela šolska oprava, in kadar seznanjamo učence s takimi tehničnimi vajami, ki jih ni mogoče izvršiti v šolski sobi, bi bil potreben poseben prostor ali delavnica. Temeljna zahteva je tudi, da se vrši vse ročno delo s preprostim orodjem in sicer največ s takim, ki je na razpolago v vsaki hiši, oziroma čigar nabava ne zahteva prevelikih izdatkov. S primitivnim orodjem se da napraviti marsikaj, čeprav z večjim trudom in večjo potrpežljivostjo, kakor z modernimi pripomočki. Ni naloga osnovne šole, vzgajati obrtnike ali pa jim pripravljati naraščaj, ampak šola naj z ročnim delom neposredno vzbuja v učencih veselje in zanimanje za delo, spoštovanje do obrtnega stanu ter naj olajša staršem in učencem izbiro življenjskega poklica. V šoli naj se nauči učenec popravljati poljsko orodje ter manjše poškodbe v hiši in na pohištvu. Velika pogreška je, če se v šoli izdelujejo predmeti, ki z ostalim poukom niso v nikaki zvezi. Otrok naj dela v šoli le to, do česar ga privede ostali pouk, zato je popolnoma pogrešeno, če poučuje ročno delo poseben učitelj, ki z ostalim poukom nima nikakega stika. Ves pouk enega razreda bodi v osnovni šoli v eni roki.

Pri vsakem delu je treba, da učitelj presodi in preudari, iz kakšnega materiala naj se ustvari kak predmet, da bo ustrezal namenu in da njega izvršitev za učence ne bo pretežka. Zato mora biti učitelj izvežban v različnih tehnikah, ker le tedaj bo lahko odredil pravo pot, ki bo privedla učence do zaželenega cilja, v nasprotnem primeru bo pa ostalo vse ročno delo igračkjanje in zapravljanje časa. Odločno sem proti domnevam, da se z rokotvornim poukom lahko ukvarja vsak razredni učitelj in da mu zato ni treba kake posebne tehniške izobrazbe, zakaj zdi se mi, da je bolje, če se ne pokaže učencu ničesar, kakor pa kaj napačnega.

Vsako masinelno delo je iz šole izključeno, vendar je otroku treba pokazati tudi težkočo dela, da na ta način spozna spretnost, marljivost in znanje obrtnika. Tako zbudimo v učencu spoštovanje do ljudi, ki si z ročnim delom služijo kruh. Otroka moramo z ročnim delom pripraviti do spoznanja, da delo ni sramota, ampak odlika. Ročno delo naj vzgojitelju tudi pomaga v boju proti pijančevanju ter naj bo zato zanimivo in privlačno.

Otrok dela doma vse na mizi in stolu, šele v šoli spozna šolsko klop, ki ga utesnjuje v gibanju. Ker pripravljamo učence za življenje, je zahteva po mizah in stoli v šolskih sobah že samo iz tega stališča upravičena. Tako z mizami in stoli opremljena šolska soba bi morala imeti vsaj v višjih razredih tudi skobeljnik, rezilnik, prismož, omarico s preprostim orodjem (žago, sekiro, oblič, klešče, pilo, dleto i. dr.), zaboj zavrženih predmetov (konzervne škatle, kolesca, vijake, žebelje, žico i. dr.), nekaj orodja za obdelovanje lepenke (železno ravnilo, gorilnik, škarje i. dr.), kad z glino in zaboj s peskom. V nižjih razredih bi zadostovalo orodje za lepenkarstvo, glina in pesek.

Vse to orodje in druga priprava bi bila lahko ločena od učilnice z leseno steno ali zastorom, če bi kdo mislil, da ta nameščaj kvari lepoto šolske sobe.

Sicer je pa v vsakem razredu zbrana številna družina, ki opravlja v tem prostoru vsa svoja dela ter zato ni treba, da bi bil to nekak salon. In kakor so naše kuhinje do skrajnosti snažne in prijetne, četudi se v njih vrši domala vse gospodinjsko delo, tako in še bolj je lahko snažna in vabljiva vsaka šolska soba, v kateri se dela. — Tudi v učilnicah, ki so opremljene še s klopmi, ni izključeno ročno delo; na poševne klopi polagamo deske ali pa jih postavimo tako, da sedeži ne ovirajo otrok preveč pri delu.

V tako ali še slabše opremljenih šolskih sobah je omogočeno vsako delo, ki prihaja za osnovno šolo v poštev n. pr. gnetenje in oblikovanje iz gline in peska, izrezovanje iz papirja in dela iz lepenke, sestavljanje predmetov iz palčic in klanega lesa, barvanje, luženje, lakiranje, politiranje, slikanje na les, kovino, blago, izrezovanje z žago izrezovalko, intarzije, slikanje pisanic in napisnih tabel, dela iz žice in kovine, poprave na poljskem orodju, preprosti aparati itd. Pri delu šolska oprema ne trpi preveč, če se otrok takoj v začetku navaja na to, da pazi na opravo, kar je tudi vzgojnega in gospodarskega pomena. Da se izognemo pomanjkanju orodja, delimo učence v skupine. Če pri izrezovanju ni dovolj škarij na razpolago, se slike iztrgavajo, druga skupina dela isti predmet iz gline ali peska, tretja riše, četrta sestavlja kako podobo iz kamenčkov itd. Delo v skupinah je posebno važno pri predmetu, ki ga izgotovi ves razred vzajemno. Ko pred božičem postavljamo jaslice, dela ena skupina desko in goro, druga prtiček, tretja striže ali riše pastirčke ter jih naleplja na letvice, naslednja se ukvarja z mehanizmom za premikanje itd. Skupno delo je zelo zanimivo in podžiga otroke, da delajo z vnmemo in skrbnostjo, ker se vesele, če morejo pokazati, kaj znajo.

Iz navedenega je razvidno, da se z ročnim delom lahko prične v vsaki šoli in ni treba čakati na delavnice.

Duša vsega ročnega dela je in mora biti učitelj — on vodi, za otroke mogoče neopaženo, vse delo — od njega je odvisen uspeh. Kje in kako naj si pa učitelj nabere nebroj potrebnih spretnosti? Naša starejša učiteljska generacija si je pridobila veliko strokovno sposobnost v sadjarstvu, čebelarstvu, vrtnarstvu in vinogradništvu največ z lastnim smotrenim delom, s pridnostjo in z medsebojno podporo. Ves prosti čas so ti možje žrtvovali za proučevanje, poizkuse in tečaje, zato so pa tudi dosegli tako višino, da so se lahko kosali z vsakim strokovnjakom. Isto pot bo moralo nastopiti učitelstvo, da se usposobi za pouk v ročnih delih. Nihče ne sme misliti, da se bo v nekaj dneh, ko traja kak zasilni tečaj, že dovolj izobrazil za poučevanje v ročnem delu. Tudi 4 do 5 tedenski tečaji še ne zadostujejo za popolno obvladanje tega predmeta, zakaj snov je tako obširna in mnogostranska, da je treba dolgoletne vaje, če hočemo vsaj nekaj doseči. Učitelju res ni treba take tehniške izobrazbe, kakor jo ima obrtnik, vendar je treba že samo za osnovne pojme veliko vežbe in truda. Tudi izobrazba, ki jo bodo prinesli mladi tovariši iz učiteljišč, ne bo tako popolna, da bi lahko pogrešali nadaljnje vežbanje v tečajih, zakaj vedno se pojavljajo novosti, ki jih je treba poznati ali preizkusiti.

Iz izkušenj, ki sem si jih pridobil do sedaj, bi omenil naslednje: Tridnevni tečaji, (12 po številu) kakršne sem prirejal l. 1926. in 1927. v vseh večjih krajih bivše ljub. oblasti, so bili trenutno na mestu, imeli so pa škodljivo posledico, da si še sedaj marsikateri učitelj(ica) iz tistih tečajev domišlja, da zna ročnega dela več kot je treba ter se za nadaljnjo izobrazbo ne briga več. Zelo dobro so se mi obnesli vsakoletni 4 tedenski tečaji v počitnicah, iz katerih je izšlo preko 200 navdušenih pionirjev ročnega dela. Najumestneje se mi zdi, da naj bi se taki 4 ali 5 tedenski tečaji prirejali še nadalje, vendar bi morali biti ne samo brezplačni, ampak naj bi se udeležencem povrnilo tudi

dejanski stroški, zakaj učitelji, ki dovrše tečaj, koristijo s tem le šoli in si svojega materialnega stanja nič ne izboljšajo.

Pa tudi samoizobrazbe ne smemo pozabiti! V vsaki šolski ali priročni knjižnici moramo imeti vsaj vse domače in nekaj tujih dobrih knjig o rokotvornem pouku. Domačo tozadevno literaturo, ki je še jako skromna, bi moral vsak učitelj poznati, da bi se vsaj ne trudil z brezplodnimi poizkusi ali šele po dolgih ovinkih prišel do stvari, ki se dajo doseči po krajši in lažji poti.

Pri učit. zborovanjih bi morala biti večkrat tudi teoretična in praktična predavanja o ročnem delu.

V večjih krajih bi se moralo učiteljstvo združiti v delovne zajednice, kjer bi se preizkušali razni načini ročnega dela in nove pridobitve na tem področju.

Posebno toplo pa je pozdraviti »Posvetovalnico za rokotvorni pouk« v tem listu, ki bo prav gotovo zelo ugodno vplivala na razvoj vsega pouka v v ročnih delih.

»Trpanje« hočemo povsod zamenjati z delovnimi vajami, z delom, ki jači sodbo, duševno samostojnost, pravilnost sklepanja; s krepitvijo volje bomo vzgojili duhovite ljudi, kajti vse vrline prvega reda, ki jih pripisujemo razumu, so v resnici vrline duševnih sil in vztrajnosti hotenja.

Payot.

Le tisti je najspretnější metodik, ki zna tako urediti svoj pouk, da vsaka nardarjenost najde sebi primerne težkoče.

Kerschensteiner, Grundfragen.

Besede in pravila prihajajo povsod prezgodaj! Prepozno pa vseskozi nastopajo stvari, živali, rastline in sploh snovi, na katerih si otrok lahko pridobiva svoja lastna spoznanja.

Gansberg, Produktive Arbeit.

Ne snov, temveč otrok nam daje pravila. V predpisanem roku predelati z učenci določno količino učne snovi, skrbno porazdeljene v učnem načrtu: to je običajni napačni postopek. Pri tem leži gibalna os nekako zunaj otroka; leži namreč v učitelju, šolski knjigi ali učnem predmetu, vsekakor ne tam, kjer bi morala ležati. Preložiti to os na pravo mesto, to je ona velika naloga. In to pomeni kajpada popoln preokret, podoben onemu, ki ga je sprožil Kopernik, ko je preložil naš astronomski center od zemlje v solnce.

John Dewey.

Ekonomske in tudi znanstvene dobrine niso samo brez koristi, temveč celo slabše kot to, če jih dobi narod brez šolanega značaja. Šole morajo zato učiti pravilno izrabljati te dobrine; v njih se mora živeti popolno državno življenje, z njegovimi socialnimi kontakti, etičnimi problemi, razvedrili itd.

H. Hoover.

Vsaka človeška resnica traja v najboljšem slučaju le eno generacijo.

H. Ibsen.

Reformne ideje se dajo le polagoma uresničiti. Gre za to, da se med seboj najprej zedinijo ne le pedagoški strokovnjaki, treba je temveč tudi ogreti in za to pridobiti odločilne činitelje, to je šolske oblasti. Pri tem pa se ne sme samo rušiti in razdirati, marveč vse se mora organski razvijati. Ali enkrat moramo vendarle videti resno voljo in začetek.

Kühnel.

Franjo Čiček:

Kup peska in ilovica pri šoli.

V naših podeželskih šolah je zaradi pomanjkanja gmotnih sredstev zelo težko opremiti razrede po načelih delovne šole. O kaki šolski delavnici, še niti ne moremo govoriti, saj še telovadnic nimamo. V marsičem je sicer to dobro. Tako pride namreč učenčeva intenzivnost v iznajdljivosti in izsledovanju v veliko večji meri v poštrev, kakor pa če mu navleče učitelj vse sam v razred. Tudi štediti se uči učenec pri tem, ko stopi pod devizo: minimalni stroški!

Pri naši šoli se nahaja kup peska. Tam sem opazoval včasih deco, kako se rada igra, koplje jarke ter jih napolnjuje z vodo, gradi nasipe, predore itd. Večkrat sem že moledoval pri krajevnem šolskem odboru, oziroma šolskem upravitelju, da bi mi naj nabavili med drugimi malenkostnimi potrebščinami za ureditev razreda v delovnem zmislu tudi zaboj za pesek (to se pravi: navadno mizo z okvirom, pesek bi preskrbeli učenci že sami). Ker tega nisem mogel doseči, sem iskal izhoda drugod in sem ga tudi našel. Zaboj s peskom in sicer še bolj praktičen stoji na prostem — kup peska pri šoli.

V senčnatem kotu pa imamo tudi kup ilovice, ki so jo navozili moji učenci sami. V suhih dneh jo malce polivamo, da se ne strdi preveč. Semkaj sem usmeril razredni delovni pouk, kar se tiče modeliranja in dela s peskom.

Tukaj gradimo strmine, serpentine in viadukte ter kopljemo predore. Za ceste in steze nam služijo široki in ozki beli trakovi, za potoke in reke modri ali zeleni, za železnice rdeči ali črni itd. Ribnike in jezera napravimo tako, da položimo v dolbino moder papir, čezenj pa kos stekla — in voda je tukaj. Drevje nam predstavljajo vejice in klinčki, hiše kamenčki, škatalice itd.

Pri obravnavi pračloveka smo vsekali v ilovnata pobočja votline in jame, »pregnali« s kamenjem jamskega medveda in naselili tam praljudi. Daleč spodaj v dolini smo položili moder trak, kamor so hodili ljudje »pit«. V delovnih zvezkih se je to skiciralo.

V zvezi s tem smo se seznanili z zanimivimi podzemskimi votlinami po naših krajih. Učenci so med drugim tudi izdelali iz ilovice na podlagi zemljevida in skice na tabli relief votlin pri Hudi luknji v merilu 1:35.000. Relief smo delali 1 uro in sicer v razredu, kamor smo si prinesli zgnetene ilovice v skledi. Ker nam šola žal ne da niti primernih deščic, gradimo za zdaj vse na lepenko, kar ni baš primerno, ker se relief težko prenaša. Učence zanima to delo tako, da so po peturnem pouku hoteli ostati še v razredu in delati naprej (brez obeda!), v kar seve nisem privolil (23. septembra 1930.).

Veliko veselja in zanimanja je vzbudila tudi obravnava gradiščanov, ko smo na pesku zgradili celo Poštelo (Poštela, keltsko gradišče na Pohorju blizu Maribora, je od nas dobro uro hoda in smo si jo ogledali letos na izletu). Učenci so napravili »vrata« ali vhod na gradišče, izdolbli klanec do Haba-kula, obdali gradišče (Castellum, Kastel, Poštela) z glavnim napisom v zmanjšanem merilu M. 1:2500. Nato smo zgradili prečne nasipe, napravili cisterno (papir, steklo) in postavili iz ilovice pošelske čardake ali kladanice (Blockhäuser), prahiše (dimnica, pozneje prizidek-veža), postavili smo nasipe straže (klinčki) in vprizorili rimski napad na Poštelo. Kako strategično so učenci »poveljniki« postavljali svoje sovražnike itd. Poštela je »padla«, Keltoilirski so prišli pod Rimljane, naval Hunov, prihod Slovenov, Poštela razpada...

Polivali smo po klancih vodo, hudourniki so preobličili teren in pokazali smo Poščelo, kakršna je danes.

Pri obravnavi poštske (keltske) hiše so učenci obmetali par okroglih kolov in nekaj polen z ilovnatim ometom ter jih pustili nekaj dni, da se je omet posušil. Nato smo ga odkrušili in izmerili njegov premer v dolbini. Premer se je ujemal z onim od kolov.

Tako so učenci spoznali in razumeli, kako se izsleduje naša prazgodovina. Tudi arheologi so na ta način izračunali iz najdenih delov ometa, kako debele kole so uporabljali Poščelčani. Iz oglatih udrtin ilovnatega ometa pa so spoznali, da je bil les kalan. Preiskava najdenega pepela je pokazala, da je bil kalan les po večini kostanjev. Še danes raste na Poščeli žlahtni kostanj.

V ročnem delu so izdelali učenci miniaturo poštske dvodelne hiše z ognjiščem brez pravih kotov (nepravilni četverkotnik). Ena skupina dečkov si je izmislila ter začela graditi stavbo na kolih (mostišča).

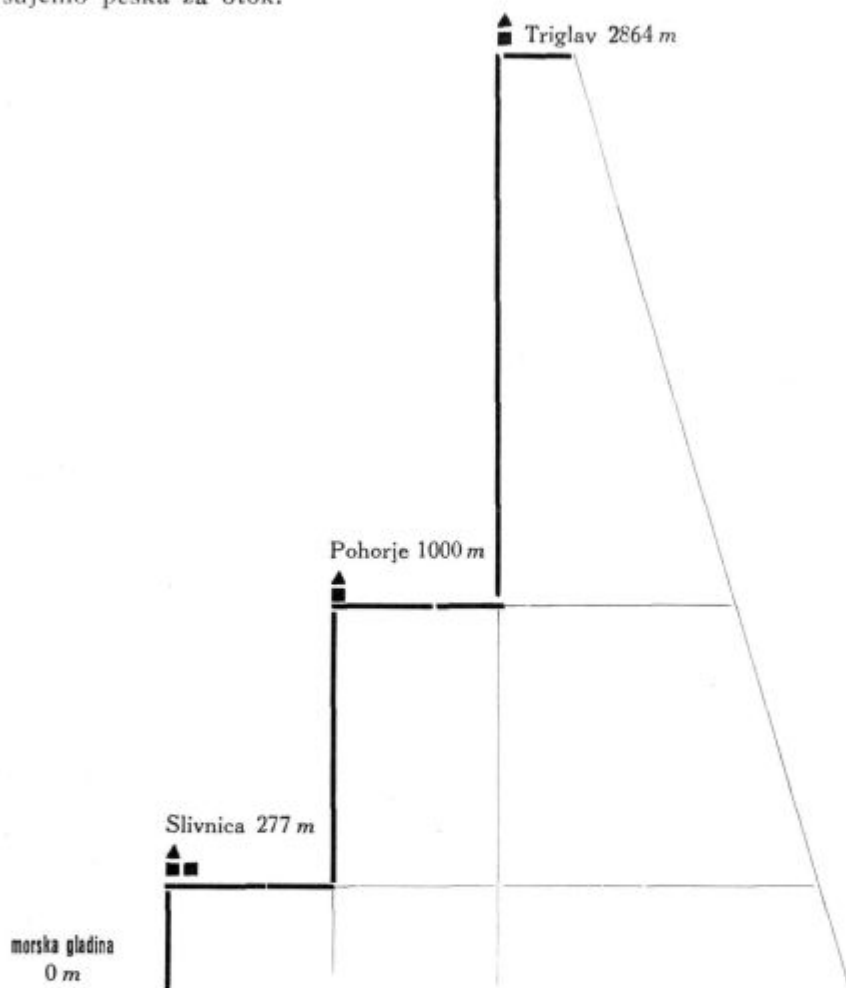
Tudi pojmi: klanec, soteska, prepad, žleb, sedlo, terasa, planota itd. se ne dajo nikjer tako nazorno pokazati kakor na pesku in glini. Razumljivo je, da se tak pouk v prosti naravi vrši lahko le ob lepem vremenu. V zimskem času je pač potrebno, da stoji zaboj s peskom v razredu in prav tako tudi škaf ilovice.

Pred šestimi leti sem poučeval I. razred. Neverjetno je, kakšno veselje ima deca z modeliranjem. Vsak je imel svojo deščico, kjer so gnetli in izdelovali jabolka, hruške, žemlje, zajce, mačke, ptiče, Miklavža, parkeljna itd. Za vsakega učenca smo odrezali košček letve (35 cm), postavili nanjo stojalo z žico, si zgnetli sami iz navadne ilovice kroglice ter jih nabadali na žico — in računala so si naredili učenci sami. Na pesku ob potoku so »kopali«¹ ribnike, struge, delali mline in poplave (moč vode) itd. Tudi ročno stavnico s tiskanimi črkami smo si naredili sami. Treba je bilo le kos lepenke in vžigaličnih škatlic s primernimi slikami in različnimi črkami, ki so jih »tiskali«² učenci višjih razredov. A tudi mali prvorazredarji so kmalu dobili veselje in korajžo, češ »to si upamo tudi mi sami narediti«. S takšnimi izdelki ima deca veliko večje veselje kakor pa s kupljenimi. Logično: učenec vidi delo in uspeh svojih rok. To ga vzpodbuja, da gre naprej. Pri takih učencih ne slišimo bojzljive opazke: »Tega pa ne znam in si ne upam narediti!«. Tak učenec se vam loti vsakega dela. Poizkuša in tuhta. In to je najvažnejši moment ročnega dela: Roka, ki nekaj dela in ustvarja, daje glavi nove impulze, nove misli in načrte. Delo izobrazuje človeka in ga vodi k — umski in srčni kulturi.

Prav zanimivi poizkusi na pesku pa so nadalje tudi, če pokažemo na njih učencem natančno razliko posameznih gorá in lego različnih krajev. Primer: Steklo na modrem papirju, ki nam predstavlja morsko gladino, položimo na ravna tla. Naš kraj Slivnico z 277 m nadmorske višine postavimo v merilu 1 : 2000 za 13·8 cm višje. To višino peska morajo na podlagi merila izračunati učenci sami! Pohorski greben, ki se vidi od nas, z okroglo nad 1000 m, zgradimo zraven. Ker je med Slivnico in pohorskim grebenom razlika ca 723 m, nasujemo torej za relief Pohorja 36·2 cm peska na visoko, za Triglav z 2864 m pa 0·932 m, oziroma od tal 1·432 m. Se skicira na tablo. V delovne zvezke pa narišemo to skico v merilu 1 : 10. (Glej prihodnjo stran!)

Na isti način lahko napravimo na pesku ali glini bazen Dravskega polja ter ga obdamo v zmanjšanem merilu s povprečnimi višinami Pohorja, Haloz, Slov. goric in Kozjaka. Tok Drave (prihod iz Dravske doline) nam kaže moder trak, grupacijo posameznih selišč pa nam predstavljajo beli kvadratni lističi. Učenci so v duhu na aeroplanu ter gledajo svojo domačijo iz ptičje perspektive.

Prav tako se ob primerni priliki lahko da učencem pobuda, da grupirajo na podlagi zemljevida in razglednic ali drugih slik različne skupine, na primer spodnji konec Savinjske doline s Celjem in razvalinami celjskega gradu. Ali Bled z gradom in otokom, tako da napravimo primerno vdolbino, položimo vanjo moder papir in čez steklo, ki ima v sredini luknjo. Vanjo nasujemo peska za otok.

Skozi predore, ki jih napravimo v ilovnat hrib, potegnemo na vrviči škatlico s prižgano svečo (boljše je košček volne, polite z bencinom). Učenci opazijo, da se pri vходу in izhodu zelo kadí in da v daljšem rovu plamen pojema ali celo ugasne. (Pomen prezračevalnih naprav v predorih, električne železnice!)

Na kupu peska in glin pa tudi nazorno lahko pokažemo uničujoče delo hudournikov in plazov. Poizkusi s polivanjem vode na golih pobočjih in na obraščenih (pomen gozdov!). V zimskem času lahko napravimo na ilovnatih »planinah« tudi ledenike, tako da položimo koščke ledu na rebra. Ledenik se pomika in tali, izvirki curljajo iz njih, nastajajo gorska jezera, na primer triglavska, itd. Priskrbimo pa si lahko tudi kosce ledu pri mesarju ali gostilničarju ter lahko napravimo ta poizkus z »ledenikom« v poljubnem letnem času.

Skratka na pesku in ilovici, ki sta za naše podeželske šole najcenejši material, se lahko napravi in pokaže marsikaj, česar učitelj prej niti ne sluti. Priložnost in iznajdljivost dajeta pri tem delu nove impulze in vidike. Pri tem pomaga zelo veliko učenčeva aktivnost. Učenec si na ta način vadi oko (orientacija) in roko v prostoru in v vseh dimenzijah. Veliko bolj si vtisne v spomin, kakšen je na primer Triglav, če ga je naredil v zmanjšanem merilu sam in ga potem gleda od zgoraj z vsemi njegovimi turistovskimi kočami, stenami in prepadi. Saj vemo iz lastne izkušnje, da imamo povsem drugačno predstavo, ako gledamo kak kraj na reliefu ali pa na sliki. Kdor še na primer ni obhodil Pohorja, se mu niti ne sanja, kakšno je to gorovje v svojih mnogobrojnih vijugah, grebenih, dolinah, sedlih, seliščih itd., ako ga ni morebiti videl na Pajtlarjevem reliefu ali pa iz letala.

Ročno delo na pesku in glini pa posredno vzbuja v učencih tudi pravilni čut in zmisel za opazovanje njih bližnje okolice, da ne hodijo po svetu z odprtimi očmi, a ne vidijo ničesar.

Tisti vzgojitelji bodo prišli do največje veljave, ki pretvarjajo spoznanje in voljo na minimumu snovi v maksimum energije s tem, da skrbijo za to, da si gojenec na pravi način samotvorno pridobiva znanje, da vodijo poedinca z dobro preudarjenimi okrajšavami po poti odkrivanja in izkustva, da pospešujejo produktivno stran v gojencu, da puste korakati gojenca pred seboj in ne za seboj.

Kerschensteiner, Grundfragen.

Od vse brige, ki jo dela sprijena mladina, je zakrivila morda za $\frac{9}{10}$ nevednost staršev. Če hočemo izboljšati mladino, moramo začeti s poukom staršev, osobito mater.

(W. H. Pyle).

Večina učnih knjig za učence je pisana s stališča učečega, a ne se učečega. Toda zavedati se moramo, da je učenje osebni, individualni proces. Ne, kar storiš ti otroku, temveč, kar stori on sam za sebe, ima izobraževalno vrednost.

(H. M. Buckley).

Volja se ne jači z besedami, nauki in predpisi, marveč z dejanji. Palmgren.

S pametjo obdarovano bitje, človek, naj bi se navajal na to, da ga ne vodi tuja, marveč lastna pamet, da o stvarih ne sprejema le tujih mnenj iz knjig, temveč da sam prodira do njihovih korenin.

Kühnel.

Ročno delo kot učni princip.

(Konec.)

III.

Tem izvajanjem še dodajam nekaj primerov iz prakse rokotvornega pouka, kakor sem ga zasledoval na raznih šolah. Mnogim se zdi nabava materiala in orodja za tak pouk nemogoča, češ razpoložljiva sredstva zadostujejo jedva za nabavo in vzdrževanje drugih potrebnih učil. In vendar je to mogoče! Treba je le, da mladina spozna, da ni nobene stvari, ki bi bila brez vrednosti. Čim se nam posreči, vzbuditi v mladini smisel za zbiranje, se bomo čudili, kaj vse nam bodo otroci prinesli v šolo. Tako sem našel na nekaterih šolah zbirke najraznovrstnejšega materiala kakor cele zaloge lepenke, lesa v obliki zabojčkov, deščice raznih dolgosti in širokosti, ploščevinaste škatle od konzerv, tulce žarnic, izrabljene žepne baterije, stare elemente, steklenice, odpadke stekla, žreblje, vijake, žico itd. Pripomniti pa moram, da smejo otroci zbirati in prinašati v šolo starine in razne odpadke, ki se doma lahko pogrešajo, le z vednostjo staršev. Tudi je treba te stvari najprej dobro očistiti.

Na neki šoli so začeli najprej izdelovati razne stvari iz lepenke. Pri vsakem delu so se učenci najprej vprašali: Kaj hočem napraviti? Kako to lahko napravim? Kateremu namenu naj služi moj izdelek? Nato so si sami izbrali material ter določili orodje. Tako so si napravili načrt za svoje delo, oziraje se na namen, material in tehniko.

Najprej so se vadili rezati lepenko, tako da so si narisali pravokotnike določne velikosti ter jih izrezovali z nožem. Uporabljali so jih kot podlago za nalepljanje urnikov ali pa so zvezali po dva pravokotnika s trakom ter si napravili mape za zvezke. Dalje so sestavljali iz pravokotnih in kvadratnih oblik štirioglate škatle, ki so jim služile za shranjevanje razglednic, svinčnikov, peresnikov, radirk, barv in drugih stvari.

Posebno vlogo je igral tudi šesterkotnik. Škatlice za igle, klobčiče in za ročna dela v tej obliki z navpičnimi ali poševnimi stranskimi stenami so vzbujale zlasti pri deklicah mnogo veselja. Izdelovanje pokrovov pa je zahtevalo že več znanja in ročne spretnosti od otrok. Nadalje so izrezovali iz lepenke tudi okrogle ploskve ter iz njih sestavljali okrogle škatle. Na teh primerih so učenci spoznali, kako se da material oblikovati, ter se obenem seznanili s celo vrsto geometričnih pojmov.

Izdelane predmete so otroci prevlekli z barvastim papirjem, ki so si ga napravili sami iz navadnega zavojnega papirja, tako da so ga popleskali s škrobovim klejem potem, ko so mu dodali nekoliko raztopljene barve. Prsti, kos sirovega krompirja ali plute, ki je vanj bil vrezan kak vzorec in ki se je lahko uporabljal kot žig, ali še kaj podobnega jim je služilo za proizvajanje raznih okrasov na vlažni klejasti ploskvi. Koliko menjave in koliko prilike za prosto igro fantazije, čije srečni domisleki razodevajo čestokrat iznajditeljski talent!

Na neki drugi šoli so učenci zbirali in po učiteljevem navodilu preparirali mahove, lišaje in raznobarno drevesno skorjo ter iz tega materiala sestavljali lične slike, ki so predstavljale kako cerkvico v lepi okolici, kak grad ali kako razvalino. S temi slikami so okrasili gole in puste stene svojega razreda ter ga tako izpremenili v prijeten dom. Celo z repincem, čigar cvetni koški se radi prijemajo obleke, se lahko tvarjajo razne oblike. Tako se je učencem neke šole posrečilo, s plodovi repinca posneti celo vas.

Nekatere šole prirejajo ob koncu šolskega leta majhne razstave ročnih izdelkov, ki sicer navadno ne predstavljajo vsebine in poti novega učnega načina, kakor bi si to želeli strokovnjaki, vendar tudi na ta način vzbujajo zanimanje staršev za to panogo vzgojnega in učnega dela in si po drugi strani s prostovoljnimi prispevki

obiskovalcev teh razstav pridobivajo sredstva za nabavo nekaj orodja in neobhodno potrebnega materiala.

Tudi si učiteljstvo tuintam pomaga na ta način, da ob šolskih prireditvah zbira sredstva za nabavo večjega orodja n. pr. skobeljnika. V propagandne namene se izdela nekaj praktičnih predmetov za domačo uporabo kakor deščice za obešanje ključev, okrožnikov za kruh, škatlice za žreblje, pa tudi otroških igračk kakor vozičkov, samokolnic itd. V skupnem delu učiteljev in učencev lahko nastane tudi priprosta omara za orodje. V vseh teh primerih lahko izhaja učiteljstvo brez posebnih delavnic. Pomaga pa si na ta način, da v največji učni sobi nastani vedno najmanjše število učencev, da tako pridobi prostora za skobeljnik, brusni kamen, omaro za orodje in za eno ali dve daljši delovni mizi.

Poleg izdelkov iz lesa, ki se posebno priporočajo za šole na kmetih, je za podeželske šole posebnega pomena tudi pletarstvo, zlasti v krajih, kjer so za to dani pogoji glede materiala.

IV.

Kaj zahteva tedaj rokotvorni pouk (ne pouk v šolskih delavnicah) od posamezne šole in otroka? Vsaka šola mora imeti zaboj z glino in zaboj s peskom, majhen stroj za rezanje papirja, ki ga učitelj neobhodno potrebuje za svojo pripravo, večjo omaro za material (papir, karton, lepenko, valovito lepenko, linolej), ki lahko stoji na hodniku, da je hkratu dostopna več razredom, in omaro za napol izgotovljena dela. Vsak otrok potrebuje razen navadnih šolskih potrebščin: škarje, cevčico lepila, ako ga učitelj raje ne oskrbi za ves razred, kos lepenke, napojene s firnežem, kot podlago za dela z glino in s papirjem in obroč cvetlične žice za žične spirale in polaganje raznih likov.

Iz dosedanjih izvajanj sledi, da ročno delo ni le kak privesek, temveč bistven del vsake vrste šol. Njegovo razmerje do osnovne šole pa je treba še posebej točno določiti in jasno opredeliti.

Kaj zahtevamo torej s stališča osnovne šole od ročnega dela?

1. Da se mora organično včleniti v pouk;
2. da mora zadovoljiti njegove potrebe, to je nuditi mora možnost, da mu služi kot upodabljalo in izraževalno sredstvo;
3. da ustreza otroški naravi, da se torej prilagodi vsakokratnim telesnim in duševnim silam otrok;
4. da ne sme v svojih izraževalnih oblikah odreveneti, temveč mora biti gibljivo in sposobno za izpremembe;
5. da mora ideje, pobude in smer sprejemati od pouka;
6. da mora vzbujati samodelavnost in s tem vzgajati učence k samostojnosti;

7. da mora vzbujati v učencih smisel za skupno delo in medsebojno pomoč ter v vsakem oziru izžarevati vzgojne učinke.

Učitelj si mora prisvojiti delo v njegovih različnih oblikah, duševnih in telesnih. Najboljši vir za to je jako obsežno slovstvo o ročnem delu. Mnogo napak izvira iz nezadostne poglobitve v duševno podlago ročnega dela. Kdor si te podlage ne pridobi ali jo izgubi, temu se kaj lahko pripeti, da smatra zunanjo obliko za stvar samo.

Dalje sledi iz našh izvajanj, da se ročno delo kot učni princip lahko uvede v šole tudi tedaj, ako ni na razpolago posebnih delavnic z dragimi in kompliciranimi orodji, da pač tudi šole v preprostih razmerah lahko pričnejo in končno morajo pričeti z delovnim poukom, čigar značilno svojstvo je baš tudi ročno udejstvovanje, to je oblikovanje na konkretni snovi.

Vprašanje prostorov ne igra nobene vloge več, prav tako tudi ne izobrazba učnih moči. Seveda bi bili ne samo v Mariboru in Ljubljani, ampak v vsakem nadzorovalnem šolskem okolju naše banovine potrebni lokalni tečaji, da bi se vse učiteljstvo uvedlo v metodo in najelementarnejše tehnike ročnega dela. Skoraj pa ni potrebno tukaj poudarjati, da je to iz kreditnih in drugih razlogov izključeno. Pa tudi, če bi temu ne bilo tako, bi ne kazalo, na vsaki šoli čakati z uvedbo ročnega dela tako dolgo, da bi vsi učitelji imeli priliko, izobraziti se v posebnih tečajih v razrednih tehnikah. To pa tudi zares ni potrebno. Tudi tukaj velja: Kjer je dobra volja, tam se najde tudi prava pot. Naše geslo bodi sedaj: »S a m o p o m o č«! Danes imamo že celo vrsto prav dobrih navodil za ročno udejstvovanje in njegovo uporabo pri pouku.¹ Vsak učitelj si lahko na podlagi teh navodil pridobi toliko učne spretnosti, kolikor je potrebuje za svojo prakso. Ako ne postane dovršen umetnik v tej stroki, ni to končno zanj nobena nesreča. Lahko se tedaj tudi ono učiteljstvo, ki ni posečalo kakega tečaja, mirno in brez skrbi loti stvari, čeprav se še ne čuti popolnoma varno v raznih »umetnostih«, ki se od njega zahtevajo. Treba je le, da se načela o izbiri smotra, materiala in tehnike primerno uporabljajo pri vsaki vrsti otroškega ročnega dela in da se učenci dosledno navajajo na to, da se vsakega takega dela lotijo s preudarnostjo, zakaj na preudarnem delu temelji bodočnost naše obrti in vseh drugih panog našega gospodarstva. Važnost novega načina pouka je s tem za vsakega človeka dovolj jasna. Zato smo prepričani, da se bo tej novi nalogi vsak učitelj posvečal z vsem zanimanjem in z vso ljubeznijo, saj nam rokotvorni pouk pomeni več nego samo prekvašanje ostalega pouka z ročnim delom, zakaj v tvorbah ročnega dela spoznavamo in vidimo bistveno podlago kulturnega napredka in današnjega kulturnega življenja.

Današnji šoli se rado očita, da iskanje novih učnih poti in stikanje za novimi učnimi oblikami moti mirno šolsko delo in notranji organski razvoj šole. Ali valovi, ki se zaganjajo v naše gospodarsko in socialno življenje, se nočejo poleči in tudi nagnjenje k dobremu staremu jih ne bo umirilo. Kjer je gibanje, valovanje in razvoj, tam je življenje, veselo iskanje in odkrivanje. Ako se narodna šola od stremljenja po notranji obnovi oddalji ali celo izključi, tedaj ne more več zadoščati svojih nalogi. Ne potrebujemo ljudi, ki hočejo za vsako ceno vztrajati pri starem, temveč ljudi, ki skušajo čimbolj zadostiti zahtevam svoje dobe, ljudi, ki znajo sami misliti in samostojno delati. In k temu naj bi pripomoglo tudi ročno delo v narodnih šolah.

¹ Pripomba. Od naših domačih priročnih knjig toplo priporočamo: A. Novak, Gnetenje in oblikovanje iz ilovice in peska. — Izrezovanje iz papirja in nalepljanje. Ljubljana 1927. Samozaložba. — Lepenkarstvo. Slovenska šolska Matica. Ljubljana 1930. (Izide letos o božiču.) — Risanje. I. in II. del. Učiteljska tiskarna. Ljubljana.

O kazni. Učence je kriv, treba ga je kaznovati! A kaj je vzrok otrokovih prestopkov? Večinoma so to izgrede neizrabljenih sil ali pa slabotnih, zmedenih duševnosti, vse simptomi duševno bolehnih ljudi. Le vzgojiteljem, to je staršem in učiteljem, je dana pravica, zdraviti boleznimi s kaznimi. Vzgojitelj kaznuje v pričo in zaradi drugih. Če bi bil sam z gojencem, bi kaznoval mileje. Kazen, ki je izvršena pred razredom — v družbi, se izpremeni v čin ponižanja in maščevanja, ki rani in izziva k odporu, namesto da bi poboljšala. Dober človek ne kaznuje, marveč postavi obdolženca tako rekoč pred zrcalo, da vidi sam svojo zmožnost in spozna nevarnost, ki mu preti. Dober človek skuša otroku pomagati preko prepada — in če bi moral pri tem tvegati svojo lastno blaginjo — on mu vendar pomaga. (Dr. Mack, Selent).

Čestokrat me vprašujejo, če odobram kazni, šola da vendar nikakor ne more izhajati brez kazni. Govorim o težko vzgojljivih otrocih in priznati moram, da skušam vedno izhajati brez kazni v ožjem pomenu besede. Imam občutek, da bi kazni kaznovala mene mnogo bolj kot učenca, ki bi ga kaznoval. Smatram jo kot izraz učiteljeve nemoči. Prizadevajmo si, spraviti otroka in mladostnika do tega, da se vedno tako rekoč sam kaznuje, to se pravi, da moško prenaša posledice svojega početja in nehanja ter da vselej prostovoljno popravi povzročeno škodo, v kolikor je to v njegovih močeh. (H. Hanselman, vodja ped. seminarja Zürich).

Izkušnja uči, da so skoraj vsi kriminalni prestopki mladostnika socialnega izvora. Novi kazenski zakoniki vseh naprednih držav poudarjajo namesto kazni vzgojo, v najhujšem slučaju pogojno kazni. Tudi šolski disciplinski redi srednjih šol naj bi se v tem smislu preorientirali. Manj kazni, a več vzgoje. Ne sordimo preneglo, ker bi s tem utegnili škodovati otroku za vse življenje. Poskušajmo otroke poboljšati s pogojnimi kaznimi. In če bi rešili s tem samo enega otroka pogube, naša skrb ni bila zaman. (Das werdende Zeitalter).

J. M.

Proč z izpričevali. (Internacia Pedagogia Revuo).

Današnji način ocenjevanja učencev po predmetih s podrobnimi redi v izpričevalu mnogo več škoduje nego koristi. Slabe posledice izpričeval so:

1. povzročajo strah in kvarijo živce,
2. ne nudijo prave slike niti o sposobnostih niti o značaju, ampak naredijo učence ali arogantne in domišljave ali pa malodušne,

3. kvarijo značaj, ker se navadno višje cenijo redi v izpričevalu nego faktično znanje.

Ker pa je za prestop v višje razrede vsekakor potrebno kakšno obvestilo, naj se izpričevala nadomestijo s kratkimi splošnimi informacijami, n. pr.: učenec je dosegel smoter razreda in je za prestop v višji razred sposoben, učenec ni dosegel smotra razreda, učenec je dosegel smoter šole in je odpuščen. Itd. Na ta način se nikjer ne dokumentira manjvrednost učenca.

Za svojo uporabo v svrhu bližjega spoznavanja učencev si naj naredi učitelj posebno popisnico, event. po sledečih vidikih: učenčevi odnosi do življenja, družbe in dolžnosti, njegovo zdravje, strokovna ocena, specialne ugotovitve. Za točno karakteristiko je potrebna lestvica med obema ekstremoma svojstev, n. pr.:

1. odnosi do življenja: neugnan optimist, vesel, zadovoljen, nezadovoljen, malodušen, neozdravljiv pesimist;

2. odnosi do družbe: izrazit tip voditelja, požrtvovalen, discipliniran član, dober tovariš, postrežljiv, sebičen, samotar;

3. vedenje glede dolžnosti: sam išče dolžnosti (aktiven tip), jih vdano izpolnjuje (pasiven tip), jih površno izpolnjuje, opozicionalec, dolžnosti ogorčeno odklanja;

4. zdravje: šolsko delo ga nikakor ne utruja, po daljšem učenju utrujen, vsak dan proti koncu pouka oslabi, zelo občutljiv, slaboten; naglušen, kratkoviden, daljnoviden, jeclja, slep za barve, brez ritmičnega čuta;

5. strokovna ocena: označbe posebnih sposobnosti, oziroma nesposobnosti v posameznih predmetih. Ako teh ni, se oceni delo kot zadovoljivo;

6. specialne ugotovitve: izboren spomin, talent za humor, za imitacijo; jokav, lažniv, kradljiv.

Za te poslednje označbe je treba seveda navesti konkretne primere. Za vse pa velja, da je nujno sodelovanje s starši.

F. H.

O šolstvu v Egiptu. (Internacia Pedagogia Revuo. — C. M. Cather, Port Said.

Po vladnem programu bo imel Egipt v šolskem letu 1947/8. že dovolj šol in

učiteljev, da se uvede obvezen šolski obisk za vse otroke. Sedaj eksistirajo elementarne šole za deco od 4. ali 5. leta do 14. leta s samo arabskim jezikom in take s šestletno učno dobo od 7. do 13. leta. Otroci so ločeni po spolu, in sicer imajo pouk dečki dopoldne, deklice pa popoldne. Učni jezik je arabski, v šolah druge vrste pa se poučuje tudi en tuji jezik, francoski ali angleški.

Te elementarne šole ali šole prve stopnje pripravljajo učence za šole druge stopnje, ki sprejemajo absolvente elementarnih šol do 17. leta. Kurz na šolah druge stopnje traja 5 let in sta uvedena 2 tuja jezika, angleški in francoski, in sicer eden kot glavni, drugi kot postranski. Poleg teh šol so še različne višje in tehnične šole. Na univerzah se vršijo predavanja za pravo in literaturo v francoščini, za medicino in druge znanosti v angleščini. Končni jezikovni cilj pa je raba arabščine in je ta delitev predmetov na francoščino in angleščino bolj slučajna nego namerna.

Na vabilo ministrstva za vzgojo sta inozemska pedagoga prof. Ed. Claparède iz Zeneve in Anglež F. O. Mann proučevala šolstvo v Egiptu, in sicer od septembra 1928. do aprila 1929. Delo sta vršila popolnoma neodvisno drug od drugega in sta pred kratkim podala svoja poročila. Oba sta našla v glavnem iste nedostatke, ki pa so po večini tudi podobni napakam v drugih državah. Učni načrti so preveč natrpni, razredi premočni, preveč učenja na pamet, zastavljanje deklic, preveč centralizirana uprava, pretirano uvaževanje uspeha pri izpitih. Posledica strogih izpitov so neredki samomori dijakov.

Prof. Claparède priporoča uvedbo nove vzgoje, češ, da je baš sedaj za Egipt ugoden čas, da se reši suženjskega posnemanja ortodoksnih metod. Jako zanimiv del njegovega poročila je poglavje o inteligentnih preizkušnjah z Ballardovimi testi. Rezultati kažejo, da so deklice inteligentnejše in urnejše od dečkov, toda v splošnem je povprečna inteligentnost pod normalo. Povprečna bistroumnost deklic med 8. in 10. letom je višja nego Ballardova normala, a dečki se najbolj približujejo normalni med 7. in 9. letom. Mladi Egipčan je videti do 12. leta živahnejši in bistrejši nego pozneje, kar gre na rovaš spolnim zablodom pubertetne in poznejše dobe. Slabega napredka egipčanske šolske mladine je po Claparèdovem mnenju kriv tudi milje, zlasti pa starši — tudi »boljših« krogov — ker kot analfabeti ne nudijo deci niti pomoči niti pobude. Tudi glede učiteljev meni, da naj posvetijo več pažnje metodam, ker je važnejše, da znajo učence zainteresirati in si pridobiti njihovo ljubezen, nego da si sami nakopičijo mnogo znanja.

T. O. Mann kritizira duševni nivo učiteljskih šol in nizke plače učiteljev. Oboje

ima za posledico pomanjkanje dobrih učiteljev in indolenco učencev. Ostro obsoja tudi razmerje med proračuni za osnovno in višje šolstvo. Med tem ko je to razmerje na Angleškem kakor 4:1, je v Egiptu 1:2. Glede jezikovnega pouka ugotavlja, da se mora dijak učiti pravzaprav treh novih jezikov, namreč francoskega, angleškega in književnega arabskega, kajti klasična, književna arabščina se zelo razlikuje od sedanjega živega jezika. Priporoča reformo književne arabščine tako, da bi se čimbolj približala živemu jeziku. Toda temu se upirajo mnogi verski predsodki in opazati je ravno obratni proces, namreč, da se govorjeni jezik približuje književnemu.

T. O. Mann kritizira tudi to, da se poučujeta že v šolah prve stopnje dva tuja jezika, ki jima je vso šolsko dobo določenih tedensko po šest do osem 45minutnih lekcij. Učitelji tudi nimajo dovolj znanja, zlasti glede izgovorjave. Nekoliko boljše je na šolah druge stopnje, ki imajo že nekaj angleških učiteljev. Toda te je težko dobiti, ker so jako neugodni službeni pogoji, dasi plače niso slabe. Pogodbene dobe so namreč zelo kratke, obnoviti jih je treba vsako leto. Tudi tujec upravitelj ne more postati.

F. H.

Popisnice učencev in uradna tajnost.

Na srednjih šolah v avstrijski republiki se je ponovno pripetilo, da so se staršem na njihovo željo priobčevali podrobnosti, ki so zabeležene v popisnicah učencev osnovnih šol. Glede na to so se šolske oblasti s posebnim odlokom opozorile na to, da so take osebne popisnice namenjene le za uporabo šol in šolskih oblasti kakor tozadevno v poštev prihajajočih drugih oblastev in da se morajo zaradi tega obravnavati zaupno. Popisnice učencev se smejo torej le po službeni poti pošiljati dalje, v nobenem primeru pa se ne smejo izročati šolskim strankam, ki se jim te pole tudi ne smejo staviti na vpogled ali iz njih dajati kakršnakoli pojasnila. (Tagespost).

Reforma osnovne šole na Češkoslovaškem. Ministrstvo za šolstvo in ljudsko prosveto v ČSR je pravkar izdalo odlok, po katerem se pri prosvetnem ministrstvu ustanovi posebna komisija za reformo šolskega in učnega reda na osnovnih in meščanskih šolah. Za te šolske kategorije do sedaj veljavni šolski in učni red iz leta 1905, naj bi se po tej komisiji noveliral, ker ne ustreza več modernim učnim zahtevam. Ustanovitev osnovnošolske reformne komisije je nova etapa v provedbi šolske reforme na Češkoslovaškem sploh. Med člani te komisije so zastopniki učiteljskih organizacij vseh jezikov v ČSR kakor tudi zastopniki češkoslovaške in nemške pedagoške šolske uprave in posameznih oddelkov deželnih šolskih svetov. (»Prager Presse«).

Dr. Vladimir Spasić (Uvod u novu školu i savremenu nastavu. Biblioteka naše nove škole. Beograd 1930., cena 15 Din, str. 72.

Še je pač vedno tako, da ravno preveč ne ogreje našega inteligenta knjiga v cirilici. No da, mlajša generacija pa že ne gleda več toliko na jezik in pisavo kakor na vrednote, če jih zasledi v tej ali oni literaturi in umetnosti.

V pri nas manj znani »Biblioteki naše nove škole«, ki jo urejuje Vladimir Spasić v Beogradu, smo pred kratkim dobili v samozaložbi drugo knjigo urednika pod naslovom »Uvod u novu školu i savremeno nastavo«. Pisatelj je agilen sotrudnik nekaterih beograjskih pedagoških listov (Radna škola!) in znan zastopnik moderne pedagogike nemškega kova med nami. Pred leti je izdal sam že dvojce večjih knjig v nemščini, in sicer: »Die alte und die neue Schule« (Jena, 1926.) in pa »Die Lehrerfrage in der neuen Schule« (Weimar, 1927.). Po njegovih spisih je soditi, da ima širok pregled pedagoškega znanstva in mnogo volje za reformo našega šolstva po vzoru kulturnih držav in narodov.

To pot se je oglasil Vl. Spasić v svoji »Biblioteki« s knjigo bolj teoretične in informativne vrednosti. V kratkih poglavjih podaja pregled posameznih struj in šol o sodobnem gibanju in življenju pedagogike, seveda vse bolj skicirano kakor pa temeljito in podrobno. Najprej očrtuje razvoj in faze delovne šole v posameznih razdobjih, pozneje pa se ustavlja pri več ali manj znanih oblikah in praktičnih tipih modernih šol in zavodov širom sveta (Nemčija, Švica, Rusija, Amerika...). Razumljivo, da pisatelj ni izčrpen v prikazovanju in da se ozira bolj na načelno stran problemov in poskusov. Posebno pa pogrša strogo določenega znanstveno-filozofskega stališča, raz katerega naj bi zrl in presojal sodobno pedagoško gibanje kakor tudi zvezo s celotnim gospodarsko-kulturno-političnim življenjem novega časa in stremljenja. Tako pa je v Spasićevi knjigi veliko več novinarske informativnosti in žurnalizma kakor pa znanstvene kritike in objektivnosti, ki jo iščemo v strokovni literaturi. Vkljub vsemu temu je v knjigi še kaj dobrega: jasen pregled misli in razmeroma lahek slog, ki ne utruja...

S posebnim zanimanjem pričakujem tretji zvezek »Uvod u didaktiku i metodiku nove škole«, ki je na povedan in izide v doglednem času. Meni

da bo ta praktična knjiga kaj bolj podrobno in konkretno razjasnjevala vodilne didaktično-metodične probleme sodobne šole in jih prikazala v znanstveni luči na dušeslovni podlagi. Taka knjiga bi dožila vela najboljši uspeh!

A. Žerjav.

W. I. Ruttmann: Handbuch der pädagogischen Psychologie I. Methoden. Zbl. C. Marhold, Halle a. S. 1930., str. 480*

Dve stvari sta za dosedANJI razvoj pedagoške psihologije (in psihologije vobče) karakteristični: zelo številne, že obstoječe in še na novo nastajajoče panoge te vede, potem pa neurejeno, oziroma nejasno opredeljeno medsebojno razmerje teh panog. Vzrok je v naravi stvari same: psihologija je mlada veda, poleg tega pa je njen objekt tak, da ga ne bo mogoče nikoli izčrpno in vsestransko zajeti, zato bomo psihologijo vedno lahko imenovali mlado vedo. Če je težko, določiti posameznim psihološkim problemom meje, je toliko težje, ustvariti iz vrste teh problemov organičen sestav.

Avtor je pri razporeditvi metod opustil tradicionalno, lažjo pa manj pregledno pot: Klasificirati jih z ozirom na razna praktična področja (analiza učnih metod, inteligence, poklicne sposobnosti i. dr.), tudi jih ni razdelil po šablonskem načinu z ozirom na analizo posameznih psiholoških funkcij in procesov. Genetični princip razporeditve je smatral avtor za snovi najbolj adekvaten; baš to pa dela knjigo vsestransko uporabno.

Tvarina je razdeljena na pet poglavij: 1. eksperimentalne metode, 2. eksplorativne metode (vprašalne pole, izpovedi, testi i. dr.), 3. introspektivne metode (razglabljanja na podlagi lastnega doživljanja), 4. psihostatične metode (matematično izražene psihološke formule), 5. personalne metode (tipi, fiziognomija, grafologija i. dr.).

Poleg za prakso vsestransko uporabne razdelitve pa ima delo še drugo dobro lastnost: avtor ni anatomsko seciral posameznih pojavov, marveč je zajel poedine probleme na široko dovolj, da jim je mogel določiti mesto in vrednost v celokupnem sestavu. Zato najde čitatelj, pa naj bo to šolski metodik, poklicni svetovalec, vzgojitelj ali eksperimentator — skoraj na vsaki strani novih in zanimivih domislic za svoje interesno področje.

Knjiga tvori celoto zase. Kot predpogoj za uspešen študij zahteva delo pozna-

* Z zvezdico označene knjige so članom »Pedagoške centrale« v Mariboru na razpolago.

nje najvažnejših nalog pedagoške psihologije. S pridom pa bo rabil knjigo zlasti oni, ki se peča s kako posebno stroko pedagoške psihologije; temu bo delo zanesljivo vodnik in dober varuh pred ekstremi, kakršnih je baš psihologija doživela že mnogo.

In še to: Kdaj bomo imeli tudi pri nas poklicne posvetovalnice? Potrebne so dovolj.

Jože R.

Othmar Spann: Gesellschaftslehre. 576 strani. 1930. Quelle und Meyer, Leipzig. 3. naklada.*

Ta sociologija priznanega nemškega sociologa se precej razlikuje od običajnih učbenikov družboslovja. Glavni predmet knjige mu je nasprotje med individualističnim in univerzalističnim pojmovanjem družbe. Prvo posrečeno kritikuje, na slednje stališče se pisatelj sam postavlja. Delo obravnava prav sistematsko vse glavne in odločujoče družabne činitele, ki so: družina, pleme, narod, država, znanost, vzgoja, verstvo, umetnost, modroslovje, pravo ter ugotavlja najnovejše sociološke izsledke. Knjiga prinaša tudi točen pregled vseh socioloških šol. Zavrača ostro materializem ter dokazuje brezplodnost vsake le empiristične sociologije. Duševnim činitelem in primarnim samotendencam duše uvršča široka polja. To poduhovljeno pojmovanje človeške družbe se nas prijetno dojmi, dasiprav se z vsemi izvajanjmi avtorja ne moremo strinjati. Da navedemo le n. pr. njegovo vrednotenje vojne. Delo prinaša tudi posrečeno kritiko marksizma. Kljub težki snovi je knjiga pisana v lepem in umljivem jeziku, tako da jo bo s pridom lahko čital tudi tisti, ki so mu bili soc. problemi doslej več ali manj tuji.

Albin Spreitz.

Ludwig Heyde: Abrig der Sozialpolitik, Leipzig 1930. 6. naklada. Str. 146.*

Koncizno pisani oris socialne politike, ki je doživel že 6. naklado, nam razgrinja na tesno tiskanih 146. straneh pojem, zgodovino in sedanje stanje socialne politike v Nemčiji, tej duhovno in politično tako razgibani državi. Obravnava v osredotočenih stavkih delavsko zakonodajo z vsemi sem spadajočimi problemi v Nemčiji. Knjiga nudi obilno zanimivega gradiva ter služi v dobro informacijo vsem, ki se zanimajo za socialna vprašanja, osobito pa za vprašanja socialne zakonodaje delavskega sloja.

Albin Spreitz.

Georg Ried: Die Stellung von Reich, Staat und Gemeinde zur Pflichtschule. Str. 84. Leipzig 1930. Quelle u. Meyer.*

Ta knjiga je poročilo o seji nemškega odbora za vzgojo in pouk, ki se je vršila

v Berlinu dne 11. novembra 1929. ter prinaša globoko zasnovana referata ministerialnega svetnika Löfflerja in vseučil. prof. Schröterlerja o stališču države in občine k dolžnostni (ali po naše narodni) šoli. Pri tem razgrinjata vse esencialne pedagoške probleme in njih reševanja po državnih političnih strankah, verskih družbah in svetovnih naziranjih ter končno osvajata vsak na poseben način stališče pedagoške avtonomije. Diskusija, ki se je razvila po teh referatih, prinaša osnovne misli znamenitih pedagogov A. Fischerja, G. Kerschesteinerja in P. Oestreicha poleg drugih. Marsikak izsledek tangira tudi pedagogiko v naši zemlji. Zeleti je, da posega naše učitelstvo po tem lepem poročilu, ki je pisano v klenem jeziku.

Albin Spreitz.

Katoliški katekizem. Priredilo ljubljansko in mariborsko katehetsko društvo. Ljubljana 1930.

O veroučni knjigi še menda ni bilo govora na tem mestu. Pa je »Katekizem« vendar stalna učna knjiga naših otrok in jo je zato potrebno omenjati vsaj mimogrede v pedagoškem listu.

Razumljivo, da ne silim v oceno strokovne snovi. Dotikam se pač samo mestodične strani knjige, ki je letos izšla v predelani izdaji. Ugotavljam, da verouk kot učni predmet ni in ne more biti danes izven področja in zahtev delovne šole, vsaj v metodiškem oziru ne. Psihološki zakoni in didaktična pravila veljajo in morajo služiti prav tako veronauku kakor vsem ostalim predmetnim strokam v sodobni šoli. Samodelavnost, koncentracija, spontanost... vsi ti elementi pripomorejo tudi verouku do čim boljših učnih in vzgojnih uspehov. Ker je veronauk že sam na sebi snovno po svoji abstraktnosti itak težak predmet, zato tembolj prihajajo v katehezi do veljave sodobni izsledki moderne pedagogike in njenih pomožnih ved. Veronauk je problem delovne šole! To je izven diskusije...

V bistvu ni dosti spremenjen in predelan novi »Katoliški katekizem«. Opira se še vedno na prakso nekdanjih šol in šolnikov: vprašalno-odgovorja, jočo metodo, ki je zadobila v veronauku najhujšo izrazitost in veljavo. Nova knjiga tudi nima nobenih vmesnih ilustracij in slik, ki bi olahčile težje partije teksta v knjigi. Naš novi »Katekizem« še ni idealna veroučna knjiga!

Mislím si, da bi naš katekizem lahko in dobro nadomestovala kaka, seve spret, no sestavljena verska čitanka!

A. Silvín.

